

DAŽAS PIEZĪMES PAR OKAZIONĀLAJIEM SKAŅDARBIEM 17. GADSIMTA RĪGAS MŪZIKĀ

Lolita Fūrmane

Atslēgvārdi: līgavas dejas jeb *Brauttanz*, poļu dejas, *chorea polonica*, “itālismi” vācu dzejas tekstos, *continuo* dziesma

Raksta tēmas izvēli rosināja autorese interese par Johana Valentīna Mēdera (*Johann Valentin Meder*, 1649–1719), 17. gadsimta beigās un 18. gadsimta sākumā Baltijā dzīvojuša vācu komponista un ērgelnieka, daiļradi. Uzmanību piesaistīja viņa okazonālie jeb gadījuma skaņdarbi: tieši tie pieder pie retajiem agro jauno laiku mūzikas industrijas piemēriem, kas caur tipogrāfu rokām sasniedza Rīgas publiku. Šie izdevumi ļauj gūt priekšstatu ne tikai par autoru un viņa darba adresātu (pārsvarā ietekmīgiem, 17. gadsimta otrajā pusē zviedru lielvaras paspārnē uzplaukušiem Vidzemes birģeriem), bet arī par konkrētajai kultūrtelpai raksturīgo literāro un muzikālo gaumi, atsevišķu kārtu paradumiem, dzīvesveidu. Arvien vairāk iedziļinoties tēmā, nācās atskārst, ka okazonālie skaņdarbi nekādā ziņā nav otršķirīgs vai mazvērtīgs (dažkārt virspusīgi uztverts kā nenopietns) kultūrlānis, bet gan trāpīgs sava laika sekulārās mūzikas dzīves raksturotājs. Mūzika, kas sacerēta par godu tam vai citam konkrētam gadījumam (notikumam), iekļāvās svētku kultūras formās. Piedāvātais raksts sniedz ieskatu šajā baroka laika Rīgas mantojumā, aplūkojot to kā suverēnu radošās prakses sfēru. Pētījums ir tikai sākumstadijā. Šābrīža uzmanības centrā ir vairāku 17. gadsimta Rīgas autoru okazonālās kompozīcijas to vēsturiskajos un stilistiskajos kontekstos; ņemot vērā mūzikas un dzejas mijiedarbes nozīmību, detalizētāk aplūkotas arī dažu skaņdarbu poētiskās struktūras īpatnības.

Latviešu valodā sastopams vēl viens apzīmējums – veltījuma kompozīcijas. Nenoliedzot saikni, kas ikreiz pastāv starp notikumu kādas personas dzīvē (dzimšanu, kāzām, nāvi u. c.) un kompozīcijas autora izšķiršanos veltīt savu darbu šai personai, apzīmējums *okazonālās* jeb *gadījuma* kompozīcijas tomēr šķiet atbilstošāks. Vārds *okazonāls* (no lat. *occāsio* – ‘gadījums, izdevība’) ir jau nostiprinājies gan starptautiskajā pētniecībā, gan latviešu filologu zinātniskajos tekstos (Grudule 2017; Strode 2019). Filoloģe Anna Strode ir vērīgi norādījusi, ka ikviens okazonālais dzejolis pieder pie veltījuma dzejas, taču ne katrs veltījuma dzejolis ir okazonāls: proti, ne vienmēr tas rakstīts par godu kādam notikumam (Strode 2015). Vācu valodā ir izplatīts cits apzīmējums – *Kasualmusik*; tas acīmredzami izriet no latīņu vārda *cāsus*, kas vienā no daudzajām tulkojuma versijām arī saistās ar gadījumu (tai skaitā negadījumu!) vai nejaušību. Abas šīs skaidrojumu platformas ir gana rosinošas un paver iespēju diskutēt par latīnisko terminu uztveri, pārtveri un iesakņošanas nacionālajās valodās.

Komponisti, kas rakstīja okazonālo mūziku, nereti paši bija arī dzejas autori. Parādoties tādām agro jauno laiku fenomenam kā iespieddarbam, viņu sacerējumi ātri nokļuva tipogrāfijās. Lai arī vēsturiski ilgākā periodā ir veikti šī mantojuma

apzināšanas soļi, Rīgā tapušie vai citādi ar to saistītie okazonālie skaņdarbi nav vēl pilnībā bibliografēti¹. Tādēļ raksta pielikumā ir sniegts pārskats par pagaidām apzinātajām šāda veida kompozīcijām – neliela datubāze, kas varētu būt labs palīgs turpmākos pētījumos.

Senākie Rīgas okazonālie skaņdarbi un rātes principālmūziķis Kaspars Špringers

Lielākā daļa 17. gadsimta Rīgas okazonālo skaņdarbu ir pieejama ievērojamā vācbaltiešu kolekcionāra un bibliofila Augusta Vilhelma Buhholca (*August Wilhelm Buchholtz*, 1803–1875) vākumā. Viņš bija kaislīgs bibliotekārs, daudzus gadus cieši saistīts ar 1834. gadā dibināto Krievu (vēlāk – Krievijas) Baltijas provinču vēstures un senatnes pētītāju biedrību². Buhholcs izveidoja vairākas rokrakstu un priekšmetu, tostarp gravūru, monētu un zīmogu, kolekcijas. Viena no viņa kolekciju grupām iekļāva arī muzikāliju sendrukus; mūsdienās tās fragmentāri pieejamas dažādās Latvijas krātuvēs. Apjomīgāko iespaiddarbu klāstu veido tieši mūzika kāzu svinībām. Tas ir saprotams – mūziķu līdzdalība šo svētku norisē vienmēr bijusi dabiska un pieprasīta. Renesanses beigās tā tika reglamentēta, un par to var lasīt, piemēram, Nikolausa Mollīna (*Nicolaus Mollyn*, arī *Mollinus*, Rīgas pilsētas tipogrāfs 1588–1625) iespiestajā *Karaļa pilsētas Rīgas – Vidzemē – godātās rātes atjaunotajā kāzu un apģērbu nolikumā* (1593); šajā dokumentā atrodami vairāki paragrāfi par muzikantu jeb spēlmaņu uzvedību un pienākumiem kāzās. Īpaša uzmanība ir veltīta līgavas dejai – svētku savveida kulminācijai, jo ar to kāzu svinības beidzās. Minētajā 1593. gada nolikumā teikts, ka maksimālais vienlaicīgi dejojošo skaits kāzās ir 14 pāri un dejojot drīkst vienīgi tik ilgi, līdz saklāti mielasta galdi (23. paragrāfs); līgavas deja jāsāk vakarā pulksten septiņos, “kad slēdz arī pagrabu” (28. paragrāfs), un nedrīkst spēlēt vēl kādu deju, izņemot līgavas deju³ (25. paragrāfs); muzikantiem jāiztiek ar viņiem pienākošos cienastu – četriem stopiem vīna un trim stopiem miestīņa, ko pasniedz maltītes laikā (25. paragrāfs); viņiem “jautri jāspēlē visās kāzās ar visiem instrumentiem, neprasot vēl kādu īpašu maksu no līgavaiņa vai dāvanu nesējiem” (26. paragrāfs); u. c. (citēts no izdevuma: Bruģis 2013: 19–20⁴). Likuma tiesas (vācu *Gesetzgericht*) speciāli iecelts uzraugs pieskatīja, lai svētku svinēšanas paragrāfi tiktu stingri ievēroti; par pārkāpumiem piesprieda sodus⁵. Visi šie noteikumi attiecās uz kāzām ģildēs. Ik pa laikam tie tika koriģēti, ņemot vērā aktuālos vēsturiskos un saimnieciskos apstākļus. Tomēr nemainījās svētku dominante – līgavas dejas īpašā vieta kāzu rituālā. Tā ir ļoti svarīga arī piedāvātā raksta kontekstā, jo tieši

35

1 Raksta tapšanā neatsveramu palīdzību sniedza uzziņu izdevums *Handbuch des personalen Gelegenheitschrifttums in europäischen Bibliotheken und Archiven* (Beckmann, Klöcker, Anders 2004).

2 Biedrības sākotnējais nosaukums vācu valodā bija *Gesellschaft für Geschichte und Altert[h]umskunde der russischen Ostseeprovinzen*. Līdz 1939. gadam šī biedrība bija galvenais vācbaltiešu vēstures pētniecības centrs Latvijā. Augusts Vilhelms Buhholcs sākumā vadīja tās bibliotēku, bet no 1860. gada līdz mūža beigām pildīja prezidenta pienākumus.

3 Retinājumi tekstā šeit un turpmāk mani. – L. F.

4 Vēsturisko nolikumu no agrās jaunaugšvācu valodas tulkojusi arhīva eksperte Valda Kvaskova.

5 Vēsturniece Meta Taube (1914–1996), kas pētījusi svētku nolikumus agro jauno laiku kārtu attiecību aspektā, norāda uz gadījumiem, kad par spēlēšanu pēc nolikumā noteiktā laika mūziķiem draudēja amata zaudēšana vai pat cietumsods (Taube 1960: 302).

līgavas dejas kā kompozīcijas veido publicēto kāzu skaņdarbu pamatkrājumu Rīgā 17. gadsimta otrajā pusē.

Kāzās bija atļauts aicināt tikai tos mūziķus, kas pārstāvēja pilsētas dienestā esošās muzikantu apvienības. Spēlmaņu skaits tika noteikts dažāds, atkarībā no konkrētā laika saimnieciskās situācijas. Piemēram, 17. gadsimta 20. gadu beigās, kad pilsētai nācās uzņemt ap 2000 zviedru kareivju un līdz ar to rosināt izdevumu taupīšanu, tika ļauts izklaidēt viesus tikai vienam muzikantam (LNA/LVVA, 4038-2-239: 160). Daudzos kāzu svinību aprakstos mūziķu spēlei veltītas gan administratīva, gan estētiska rakstura norādes. Tomēr visi šie dokumentējumi pārsvarā atspoguļo pašu svētku ritu un mazāk to specifiski muzikālās vai horeogrāfiskās īpatnības. Tādēļ ļoti vērtīgas kļūst jebkuras muzikālās liecības. Tieši kāzu mūzikas reālais mantojums, skaņdarbu izdevumi, nevis 17. gadsimta tiesu bagātīgi dokumentētās kāzu rīkotāju želošanās par muzikantu nepietiekamu vai kļūdainu spēli, mūsdienās sniedz vispatiesāko skatu uz šo būtisko rīdzinieku dzīves sfēru. Ne visi saglabājušies skaņdarbi ir iekļaujami funkcionālās mūzikas kategorijā, t. i., uztverami kā nepastarpināti dejas akta atspoguļotāji, tomēr tie ļauj ieraudzīt spektru, mākslinieciskā risinājuma versijas, jebkuram pētījumam tik svarīgās tradīciju un oriģinālā ieguldījuma attiecības.

Viens no pirmajiem Rīgā publicētajiem un mūsdienās pieejamajiem okazonālajiem skaņdarbiem ir *Kāzu godināšanas dziesma jeb mīlestības dzejolis (Hochzeitliches Ehren-Lied oder Lieb-Gedicht)*⁶ ar akrostiha elementiem. 1645. gadā šis opuss laists klajā Gerharda Šrēdera (*Gerhard Schröder*, Rīgas pilsētas tipogrāfs 1625–1657) spiestuvē; tas veltīts Daugavgrīvas mācītāja Olava jeb Olofa Kersoniusa (*Olaus, Olof Chersonius*, mācītājs 1644–1683) un viņa līgavas Margarētas fom Hofes (*Margareta vom Hoffwe*) kāzām (LNB, R Bs/1046)⁷. Izdevumā fiksētas diskanta un basa partijas ar tekstu, bez norādes par *continuo* klātbūtni, tomēr tā esamība šī laikmeta mūzikā ir nešaubīga. Skaņdarba titullapā minēts, ka to dzied līgavainis. Žanriskais pamats ir dejas, uz ko skaidri norāda iezīmīgais, galjardai tuvais ritma zīmējums. Kopš 16. gadsimta dejota daudz Francijas, Anglijas, Spānijas u. c. zemju galmos un pilsoņu namos, galjarda ienāca arī vācu zemēs. Mihaels Pretoriuss (*Michael Praetorius*, 1571–1621) tai veltījis veselu nodaļu savā lieliskajā darbā *Terpsichore* ("Terpsihora", 1612) – laikmetīgo franču deju mūzikas krājumā. Tas iepazīstināja vāciešus ar simtiem deju: kurantēm, voltām, branliem u. c., tai skaitā vismaz 23 galjardām. Tā kā rīdzinieku kāzām komponētā darba autors nav zināms, ir grūti spriest, vai šis opuss ir vietējās mūzikas jaunrades piemērs. Kā redzēsīm vēlāk, vairums sacerējumu, kas ap 17. gadsimta vidu rakstīti Zviedru Vidzemē svinētajām kāzām, balstās nedaudz citā gravitātē – citās metrritmiskajās struktūrās.

6 Šeit un turpmāk Rīgā tapušo skaņdarbu nosaukumi minēti sāsinātā versijā. Pilnus nosaukumus skat. krājuma 68.–73. lpp., avotu sarakstā.

7 Izdevuma titullapā līgavaiņa vārds norādīts kā *Kersconius*. Tas neatbilst ziņām, kas atrodamas par viņu literatūrā. Jaunākie publicētie dati par Baltijas okazonālo mūziku liecina, ka Kersoniuss – istajā vārdā Olofs Pēršons Nesmans (*Olof Persson Näsman*) – bijis zemnieka dēls no Vermlandes Zviedrijā. Skat. Greifsvaldes Universitātes Baznīcu mūzikas un mūzikas zinātnes institūta projekta *Okazonālā mūzika Baltijas jūras reģionā no 16. līdz 18. gadsimtam: apzināšana, katalogizācija un zinātniskais izvērtējums* datubāzi (DFG-Projekt 2013): https://www.gelegenheitsmusik-ostseeraum.de/Kasual_display_Ebene_II.php?Pid=437 (skatīts 01.08.2019.).

Vairumu no Rīgā publicētajām līgavas dejām (vācu *Brauttanz*) 17. gadsimta 50.–60. gados sacerējis Kaspars Špringers (*Caspar, Casparus, arī Casper Springer*) – *Princeps musices instrumentalis*, proti, rātes algots pilsētas instrumentālās mūzikas vadītājs, galva, vecākais. Viņa vārds bieži rodams Rīgas tiesvedības aktīs sakarā ar konfliktiem dažādu pilsētas muzikantu kompāniju vidū. Šīs kompānijas nodrošināja ar mūziku ne tikai visu laicīgo, bet daļēji arī reliģisko dzīvi pilsētā⁸. Rātes mūziķiem bija uzticēta sardze Sv. Pētera baznīcas tornī, un šis darbs līdzās citiem pienākumiem ietvēra dažādu taures signālu spēli. Turpat tornī principālmūziķim Špringeram tika ierādīts no īres naudas atbrīvots mājoklis (LNA/LVVA, 673-1-246). Acīmredzot tieši viņš ar savu kompāniju tolaik pilsētā lielākoties aizpildīja kāzu mūzikas nišu – to apliecina Špringera vārda biežā parādīšanās rātes tiesu aktīs un gandrīz monopoli-zētais izdotās Rīgas kāzu mūzikas klāsts 17. gadsimta 50.–60. gados. Konkurentu šajā sfērā viņam praktiski nebija, vai arī viņu pasargāja no sāncensības kādi citi faktori⁹.

Tātad Špringers stājās savā mūziķu konsorcijs vadībā 1648. gadā. Divus gadus pirms tam viņš nodeva pilsoņa zvērestu Rīgai, iesniedzams rātei arī dzimšanas apliecinājuma dokumentu (*gebuhrts brieff*)¹⁰. Mūziķa darbība neapsīka līdz pat gadsimta beigām. Vācu muzikologs Klauss Pēters Kohs, balstoties vairāku informatīvo izdevumu materiālos, kā Špringera darbības noslēgumu norāda 1696. gadu¹¹. Jaunākie pētījumi tomēr rosina šo gadskaitli apšaubīt: zināms, ka vēl 1699. gada vasarā Špringers bija iesaistīts kādā muzikantu prāvā¹². Tas nozīmē, ka aptuveni piecdesmit gadus viņš ieņēma pilsētas Pirmās muzikantu kompānijas atbildīgā instrumentālista amatu. Zane Gailīte, kas pētījusi senās Rīgas mūzikas dzīvi, raksta, ka šajos apstākļos Špringeru var uzskatīt par “izredzēto” (Gailīte 1997: 140).

Taču par Špringera dzīvi – īpaši viņa agrīnajiem gadiem līdz ierašanās brīdim Rīgā – ir zināms ļoti maz. Joprojām dominē priekšstati, ko 20. gadsimtā veidojuši pētnieki Nikolauss Bušs (*Nikolaus Busch, 1864–1933*) un Elmārs Arro (*Elmar Arro, 1899–1985*)¹³.

---

8 Šajā sakarā uzmanību pelna vienīgais līdz šim atrastais Špringera skaņdarbs ar reliģisku tekstu – *Ziemassvētku priekš diviem koriem vai desmit balsīm (Zwei-Choriger Wiedernhall oder Zehnstimrige Weihnachts-Freude, LUAB RRGN, noraksts bez šifra)*, kura pamatā ir Dāvida 100. psalms. Skaņdarbā mijas divi metriskie lauki, kas Rietumu mūzikas tradīcijā pazīstami kā perfektais un imperfektais laiks: trijdaļu metrs un fanfaru caurausts divdaļu pulss. Kompozīcijā spilgti izpaužas antifona balsu izkārtojuma princips, atbalss efekts, koncertiskums – šis iezīmes varētu būt vērtējamas kā 16. gadsimta beigu un 17. gadsimta sākuma modernās Venēcijas skolas raisīti impulsi.

9 Zināms, ka Kaspars Špringers rātes mūziķa dienestā stājās kā iepriekšējā pilsētas mūzikas direktora Klementa Martina (*Clement Martin, arī Marten*) znots: skat. Špringera lūgumu 1648. gada 10. maijā par mirušā Martina amata vietas piešķiršanu viņam: LNA/LVVA, 673-1-246. Saglabājies arī Rīgas rātē vienlaikus iesniegtais angļu mūziķa Džona Stenlija (*John Stanley*) pieteikums uz Martina vietu: skat. turpat.

10 Šo faktu 1646. gada 14. augustā apstiprina Rīgas rātes protokola ieraksts: “[...] hat Casper Springer Instrumentist den Königl. vnd Bürgerlichen eidt geleistet” (LNA/LVVA, 749-6-3: 163).

11 Skat. Koha rakstam pievienoto elektronisko datubāzi (Koch 2015: 231).

12 Otrā muzikantu kompānija pret Pirmo muzikantu kompāniju – prāva Rīgas pilsētas Likuma tiesā 1699. gada 25. jūlijā (LNA/LVVA, 1387-1-2: 181–183).

13 Domāts Nikolausa Buša raksts par Rīgas mūzikas dzīvi 17. gadsimtā, kas lasāms vienā no Vēstures un senatnes pētītāju biedrības izdotajiem sēžu ziņojumu krājumiem (Busch 1911), un nepublicētais Elmāra Arro manuskripts (1981) par Baltijas baznīcas mūziku (EMTA, RR 3 Arro/Geschichte).

Vīnes korespondents Karls Johans Perls (*Carl Johann Perl*¹⁴), kas gadsimta sākumā bija personiski kontaktējies ar Bušu kā Rīgas pilsētas bibliotekāru un iepazīnis viņa pētnieciskā darba rezultātus, žurnāla *Zeitschrift für Musikwissenschaft* pirmajā gadagājumā raksta: “Špringers ir dzimis silēzietis – vairāk par viņu nekas nav zināms” (Perl 1919: 709). Viena laikus Perls norāda, ka *Springer* ir Silēzijā kopš 16. gadsimta pazīstamas mūziķu dzimtas uzvārds. Viņš piemin Buša hipotēzi, ka Špringers Rīgā, visticamāk, būs ieradies no Kēnigsbergas, un, ja tā, tad šis mūziķis varētu būt bijis vācu dziesmas meistara Heinriha Alberta (*Heinrich Albert*, 1604–1651) skolnieks (Perl 1919: 709). Līdzīgs pieņēmums vēlāk pausts arī citu pētnieku darbos. Muzikoloģe Zane Gailīte rakstā *Caspar Springer und die Rigaer Stadtmusikanten* (1997) ir salīdzinājusi abu autoru dziesmas, kā atšķirību minot Špringera tieksmi uz homofoni harmonisku rakstību pretstatā Alberta darbos valdošajai polifonijai (Gailīte 1997: 141–142). Tas ir būtisks novērojums. Ne mazāk svarīgs ir laikmetam raksturīgās “poļu modes” atgādinājums Rīgas komponista jaunradē. Taču aplūkosim šo sava laika populāro deju sfēru tuvāk. Ko 17. gadsimta vidū īsti nozīmēja muzicēt poļu garā? Šis jautājums interesējis daudzus pētniekus. Runa ir ne vien par deju muzikālo – ritmisko, strukturālo u. c. – īpatnību formulēšanu, bet arī par dejās integrētajiem vēstījumiem, kas var būt kontekstuāli daudznozīmīgi.

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu krātuvē glabājas sešas Rīgā izdotas Kaspara Špringera kāzu kompozīcijas. Vēl astoņas – pārsvarā norakstu veidā un vairākas turklāt bez nošu materiāla – atrodas Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā. Tikai viens no šiem sacerējumiem tapis saiknē ar sērām. Tas ir Špringera četrbalsīgais *Žēlabu dzejolis* (*Klag-Gedicht*, 1652), kas rakstīts Pērnavas grāfienes Magdalēnas fon Turnas (*Magdalena von Thurn*) apbedīšanas ceremonijai (LUAB RRGN, R 2216). Tā kā šis opuss atšķiras no viņa kompozīciju lielākās daļas, veltīsim tam nedaudz vairāk uzmanības.

Stilistiskā ziņā *Žēlabu dzejolis* ir tuvs evaņģēliskās baznīcas dziesmai. Tomēr neparasta šajā kontekstā ir ornamentētā, ar diminūcijām iekrāsotā katras strofas melodiskā kadence; laikabiedri, piemēram, Johans Gotfrīds Valters, šādus izrotājumus apzīmēja ar jēdzienu *fioretti*¹⁵ (Walter 1732: 246). Tie piešķir sēru dziesmai mazliet kurtuāzu raksturu, kas varētu būt uzmanības vērtā detaļa Špringera mūzikā. Jāņem vērā, ka okazonālie sacerējumi vienmēr izceļ konkrētos veltījuma adresātus. Grāfiene fon Turna jeb Turna-Valzasina (*Thurn-Valsassina*) sava laika kultūrapziņā noteikti nebija lokālas nozīmes muižniece. Viņa bija precējusies ar ļoti senas, no Goģicijas (Ziemeļitālijā, šobrīd robežojas ar Slovēniju) nākušas patriciešu dzimtas atvasi; viens no šīs dzimtas vācu atzariem pievērsās protestantismam, un tas ir svarīgi arī konkrētajā gadījumā. Turnas vīratēvs bija grāfs Heinrihs Matias fon Turnas (*Heinrich Matthias von Thurn*, 1567–1640) – pret Hābsburgiem vērstās čehu varas elites sacelšanās līderis. Pēc sakāves viņš, izglābies no nāvessoda, turpināja atbalstīt trimdā nonākušos brāļus protestantus jau kā Zviedrijas

14 Visticamāk, šeit domāts muzikologs, vēlākais Sv. Augustīna rakstu tulkotājs Karls Johans Perls (1891–1979), kas savulaik apmeklējis Gvido Ādlera (*Guido Adler*) muzikoloģijas semināru Vīnes Universitātē.

15 Arī fioritūras; tulkojumā no itāļu val. ‘ziediņi’.

karaļa diplomāts. Savs piekritēju pulks viņam bija arī Silēzijā. Nav zināms, vai šis apstāklis uzrunāja silēzieti Špringeru, tomēr grāfienei Turnai veltītā skaņdarba vārsnās piesauktās “asaru upes” aicina atdarīt visas durvis un vārtus. Sērās autors atceras mirušās dēlu, kura rokās ir šis zemes irklis – viņš labākais savas mātes krietnuma pierādījums. Runa ir par Heinrihu fon Turnu jaunāko (*Heinrich von Thurn d. J.*, 1627?–1656), kas 1653. gadā kļuva par zviedru pārvaldītās Vidzemes kavalērijas vadītāju. Dažus gadus vēlāk, kad krievu karapulki cara Alekseja Mihailoviča jeb Alekseja I Romanova vadībā mēģināja pakļaut Daugavas ceļu uz jūru, fon Turns jaunākais vadīja Rīgas garnizonus un krita gūstā. Viņa galvu pārdeva atraitnei par lielu naudu¹⁶.

Špringera kompozīcijās instrumentālais konsorcijs saskaņoja spēli ar vokālā solista partiju. Skaņdarba balsu skaits bija atkarīgs no mūziķu kompānijas iespējām: saskaņā ar līgumu, ko Rīgas pilsēta 1648. gada 10. maijā noslēdza ar Kasparu Špringeru, viņam bija pakļauti četri instrumentu spēlētāji labi apmācīti zeļļi un viens mācekļis (LNA/LVVA, 673-1-246). Tas ļauj izskaidrot autora dejas nereti vērojamo piec balsīgo izklāstu ar *Quinta vox* ietvērumu. Špringers kā principālmūziķis drīkstēja uzaicināt kompozīciju atskaņošanai arī dziedātājus, ja tādi nepieciešami, taču pagaidām nav ziņu, ka tas būtu darīts. Dziedāt varēja arī paši spēlmaņi. Viņu jaunrade laika gaitā ieguva noteiktu žanrisku un māksliniecisku veidolu. Gandrīz visas patlaban zināmās Špringera kāzu kompozīcijas rakstītas pārskaitļu taktsmēros ar izteiktu trohaja metrisku pēdu. Te tad arī rodas jautājums par deju ģenēzi, to nacionālo iezīmību.

39

Špringera darbu stilistiskie konteksti

Pētot Špringera mūziku, svarīgi iedziļināties dejas kultūrai principiāli būtiskos kontekstos – gan vēsturiskos, gan reģionālos un muzikālos. Kā jau minēts, lai identificētu 17. gadsimta Rīgas kāzās atskaņotās dejas, nepieciešams ne tikai to apraksts. Daudz precīzāku priekšstatu sniedz saglabājušās notis, atklājot virkni līdzīgu metrritmisko struktūru un izteiksmes paņēmieni. Ņemot vērā lielāko daļu visu publicēto Špringera kompozīciju divdaļu metrā, no pētnieciskā lauka nav izslēdzama vācu deja *alemande*¹⁷. Tomēr, iepazīstoties ar šīs dejas dažādajām traktējuma versijām, paveras visai daudznozīmīga un pat pretrunīga aina.

Gvido Ādleris (*Guido Adler*, 1855–1941) savulaik raksturoja *alemandi* kā deju, kam ap 1600. gadu bijis tipisks vienkāršs ritms pārskaitļu taktsmērā bez vēlāk obligātās uztakts (*Adler* 1961: 977). Viņš to sauca par riņķa deju vai rotaļdeju – *Reigen(-tanz)*, kas nav orientēta uz konkrētu dejas soli vai figūru. Ādleris arī atcerējās 17. gadsimta sākuma

16 Šis dramatiskais stāsts pieminēts 19. gadsimta otrajā pusē izdotajā Austrijas ķeizarienes biogrāfiskajā leksikonā (*Wurzbach* 1882: 101). Heinriha fon Turna jaunākā liktenis visdrīzāk bijis impulss, kas rosinājis arī vēlāk (1661) Rīgā publicētās Daniela Kādes ārījas tapšanu (no skaņdarba *Viņu gaišībām augst- un labdzimušajiem kungiem / Den Erläuchten Hoch- und Wohl-gebohrnen Herren*, solobalsij ar *basso continuo*). Sīkāk skat. šī raksta 55.–56. lpp.

17 *Alemandes* nosaukuma latviskajā atveidē atspoguļojas tās vēsturiskā saikne ar alemaņiem – agrajos viduslaikos dzīvojušām ģermāņu ciltīm. Franču valodā ienākušais vārds *l'allemande* nostiprināja dubulto “l” līdzskani vācu dejas apzīmējumā, un šādā rakstībā tas adaptēts arī vairākās citās – vācu, itāļu, krievu – valodās.

angļu dramaturga Džordža Čepmena (*George Chapman*, ap 1559–1634) rindas no viņa lugas *Vācu ķeizara Alfonsa traģēdija* (*The Tragedy of Alphonsus, Emperor of Germany*), kuras trešajā cēlienā – dzīru ainā – Anglijas princis sarunājas ar vācu zemes valdnieku par dejas izvēli:

Edvards (Anglijas princis), vēršoties pie vācu ķēniņa pāža:

Aleks, es neprotu jūsu vācu dejas.

Bohēmijas ķēniņš:

Es lūdzu Jūsu augstību, neizvairieties;

Mums, vāciešiem, nav atšķirības mūsu dejās,

Viens "almain" un viens palēciens – tas arī viss,

*Tā dejo firsti, birģeri un bauri*¹⁸. (Chapman 1654: 83)

Angļu dramaturga skatījums uz vāciešu dejas tradīciju šeit ir nedaudz augstprātīgs, un to daļēji var skaidrot ar vēsturiski izveidojušos kultūras uztveri: 17. gadsimta sākumā Anglija jau bija piedzīvojusi Elizabetes I ēru, kas tai nozīmēja renesanses kulmināciju. Uz šī fona Vācija, kas 1618. gadā tika ierauta Eiropai smagajā Trīsdesmitgadu karā, varēja šķist atpalikusi zeme. Čepmena luga izdota 1654. gadā, taču tā rakstīta vismaz trīsdesmit gadus agrāk.

Nākdama no viduslaikiem, alemande kā deja ir nesusi sev līdzīgu vairākas skaidrojuma nianses. Piemēram, izcilā apgaismības laikmeta domātāja Johana Georga Zulcera (*Johann Georg Sulzer*, 1720–1779) sarakstītajā enciklopēdijā *Allgemeine Theorie der Schönen Künste...* ("Vispārējā daiļo mākslu teorija...", 1771–1774) atzīmēts, ka Švābijā un Šveicē dejotas alemandes arī trijdaļu metrā un minētā švābu deja ir tautā ļoti iecienīta (Sulzer 1773: 58). Šajā pašā un dažos citos avotos tomēr ir izcelts alemandes kā galvenokārt divdaļu metrā veidotas vācu dejas mundrys, dzīvespriecīgais raksturs, ko bieži (*sic!*) atspoguļo lēcieni (Rousseau 1768: 31). Savukārt Mihaels Pretoriuss ierindoja alemandi starp tām dejām, kas nav balstītas uz skaidru, noteiktu dejas soli ("*so nicht auff gewisse Paß und Tritt gerichtet*"); pēc autora domām, alemande nav tik veikla un ņipra kā galjarda, bet ir grūtsirdīgāka un lēnāka (Praetorius 1619: 25). Atkāpjoties vēl tālāk pagātnē, uzmanību piesaista traktējums, ko devis 16. gadsimta franču autors Tuano Arbo (*Thoinot Arbeau*, 1520–1595) savā grāmatā *Orchésographie* – vienā no saistošākajiem tālaika deju aprakstiem. Alemandei gan kopumā te veltīts mazāk uzmanības nekā pavanai, galjardai vai branlam, un tas norāda uz renesanses domātāju vēl neizkopto viedokli par šo deju. Taču ir dažas interesantas detaļas. Autors saskatīja alemandē ne tikai "vidējas gravitātes" deju, kas pazīstama vāciešiem, bet arī slēpti rotaļīgas un pat aizskarošas attiecības, kas, viņaprāt, pelnījušas kritiku: dejojot alemandi, jauni puiši dažkārt nolaupa meičas, atņemot viņas vīram, kas tās ved; "aplaupītais" dejojot

18 Raksta autore tulkojums.

savukārt mēģina iegūt sev citu partneri¹⁹ (Arbeau 1596: 67–68). Svarīgi, ka Arbo skaidri norādījis šīs procesuālās pāru dejas horeogrāfisko zīmējumu: trīs gājiena soļi uz priekšu vai atpakaļ (ķircinoši!), kam seko pēdas “uzmešana” gaisā – t. s. *grève*. Tas nozīmē, ka ir jāizslēdz pieņēmums par vienu dejas raksturojuma standartu. 17. gadsimta vidū alemande vēl nebija izkristalizējusies kā instrumentālās svītas pirmā daļa, tā nebija kļuvusi par mūzikas žanru, bet visdrīzāk bija *vāciešu dejota deja*. Proti, vācu deja konkrētajā alemandes kā žanra izpratnē un vācu deja kā plašāks kultūras fenomens ir nošķiramas parādības.

Raugoties no semantiskā viedokļa, dejai vajadzēja “iesvaidīt” un stiprināt svarīgākos pavērsienus cilvēka dzīvē. Skatot Špringera kāzu deju mūzikai, tika liksmi diēts: par to ne reizi vien stāsta pašu skaņdarbu dzejas vārsmas. Raksturīgs piemērs ir 1654. gadā komponētā *Līgavas dejas kāzu prieka dienai* (*Braut-Tantz Auff Hochzeitlichen Freuden-Tag*), kas sacerēta par godu Zviedrijas karaļa Vidzemes garnizonu ģenerālauditora Johana fon Preisvalda (*Johann von Preißwald*) un viņa līgavas, tirgotāja Martena Dantes meitas, Sofijas (*Sophia Dunte*) precībām (LNB, R Bs/1053). Zemāk citēts šī skaņdarba teksts un tā latviešu tulkojums²⁰:

<i>Ihr Hochzeit Gäste</i>	Jūs, kāzu viesi,
<i>Thut Euer bestel</i>	Sev dariet prieku,
<i>Springet uñ tantzet/ tantzt uñ springt.</i>	Leciet un dancojiet, dejiēt un leciēt.
<i>Hier soll vergraben/</i>	Šeit jāaprok,
<i>Gantz auffgehoben</i>	Jāatceļ viss,
<i>Sein/ was nicht Hochzeitfreude bringt.</i>	Kas nesniedz kāzu prieku.

41

Interesanta ir skaņdarba pirmajās taktīs ietvertā divu kadenču nomaiņa: pirmā izskan Domažorā, otrā – dominantes tonalitātē jeb Solmažorā. Abas kadences risinās ļoti īsā laika sprīdī, iezīmējot melodiskajā līnijā pārmaiņus *fa* un *fadiēz* skaņu. Tādējādi melodija tiek kolorēta, mūzika iegūst it kā poļu akcentu (skat. 1. piemēru)²¹:

19 No franču valodas tulkojusi JVLMA docētāja Ida Losberga.

20 Okazionālo skaņdarbu teksta tulkojumi šeit un turpmāk raksta autores versijā. Par atsevišķiem ieteikumiem latviskā vārsmojuma tapšanā sirsnīgi pateicos emeritētajam profesoram, *Dr. habil. art.* Jānim Torgānam.

21 Mažora ceturtais pakāpes paaugstinājums kolorīti iezīmējas Georga Frīdriha Hendeļa Trešā *concerto grosso* op. 6 (1739) ceturtajā daļā, kas saucas *Polonoise*. Šī skaņkārīskā nianse kļūst acīmredzama, iepazīstoties ar dažām poļu tautasdziesmām, kas pierakstītas senprūšu Vārmē (tag. Varmijas-Mazūrijas vojevodistē): skat., piemēram, melodiju *Siedzi jestrzambek na ziśni* (“Sēdēja vanadziņš uz ķirša”) komponista Fēliksa Novovejska (*Feliks Nowowiejski*, 1877–1946) krājumā solobalsij un klavierēm *25 polskich pieśni ludowych z Warmji*, op. 21 *Nr. 8: na głos solowy z towarzyszeniem fortepianu* (izdots Poznaņā, 1935).

Discant I
Discant II
Altus
Tenor
Bassus

6 7 # 6   6 7 # 6   6 5 4 3

1. piemērs. Kaspara Špringera *Līgavas deja* Johana fon Preisvalda un Sofijas Duntes kāzām. Raksta autores veidots klavierizvilums uz skaņdarba pirmpublicējuma pamata (LNB, R Bs/1053)

Skaņdarba ritms ir līdzīgs daudzām alemandēm 15.–17. gadsimta deju un dziesmu krājumos. Tikpat liela vai vēl izteiktāka ir tuvība renesanses pavanai. Tā bija deja, ar kuru nereti pavadīja augstdzimušu līgavu uz baznīcu. Tādējādi būtiskākais jautājums, kas aktualizējas saiknē ar Kaspara Špringera muzikālo mantojumu, ir viņa *līgavas deja* cilme. Šī jautājuma fokusā nokļūst arī poļu dejas, kuru klātbūtne 17. gadsimta Baltijas mūzikā – līdzīgi kā ziemeļvācu mūzikā kopumā – nav noliedzama.

Poļu komponists un mūzikas pētnieks Karols Hlavička (*Karol Hławiczka*, 1894–1976), pētot polonēzes kā žanra attīstību līdz 19. gadsimta sākumam, norāda uz 16. un 17. gadsimtā izplatītām poļu dejām divdaļu taktsmērā (Hławiczka 1968²²). Tās apzīmētas ar nosaukumu *chorea polonica* un dēvētas arī par *danza polacca*. Šo deju raksturīga iezīme ir ritms ♩ ♩ ♩, tās ir īsas un divdaļu struktūrā veidotas. Hlavička raksta: “Mūzika sākas vienmēr ar pilnu takti, kadencēm ir sievišķie nobeigumi, kas norāda uz poļu valodai raksturīgā paroksitoniskā [resp., priekšpēdējās zilbes – *L. F.*] uzsvāra ietekmi” (Hławiczka 1968: 55). *Chorea polonica* 17. gadsimtā ietverta daudzos Vācijā izdotos deju mūzikas krājumos, īpaši lautas tabulatūrās. Dejas, kuru izcelsme bija saistīta ar Poliju, ātri izplatījās Dancigā un Austrumprūsijā (pēdējā kopš 1525. gada bija poļu lēņa hercogiste). Komponists Valentīns Hausmanis (*Valentin Haufsmann*, ap 1560 – ap 1614) apceļoja šīs teritorijas. 16./17. gadsimta mijā viņš jau bija iepazīstinājis vācu auditoriju ar jaunajām itāļu dziesmām, dedzīgi tās tulkojot un publicējot, un vienlaikus Hausmanis iesaistījās deju mūzikas krājumu izdošanā, iekļaujot tajos arī poļu dejas. Piemēram, daudzas no tām atrodamas krājumā *Venusgarten: oder Neue lustige liebliche Tantz Teutscher vnd Polnischer art...* (“Veneras dārzs jeb Jaunas līksmas, piemīlīgas dejas vācu un poļu manierē..”, 1615) (BJ, Berol. Mus. ant. pract. H 510). Uzmanību piesaista šajā krājumā ievietotās piecdesmit poļu dejas (“*die Polnischen Tantz*”) bez teksta, visas divdaļu taktsmērā, un vairākas ar tekstu komponētas dejas raksturīgajā *chorea polonica* ritma zīmējumā (skat. 1.–3. attēlu).

22 Hlavičkas raksts, kas publicēts žurnālā *Svensk tidskrift för musikforskning*, ietver pētniecisku diskusiju ar zviedru etnologa Tobiasa Norlinda (*Tobias Norlind*, 1879–1947) viedokli par poļu deju vēsturi (Norlind 1911).

24. III. Valentin Hausmann. TENOR.

Dingfrau, wolt ic niche mit mir ein Dänkelein than/ ich bier, ic
Eur jart junger Leib hat mich in Lieb verwunde/ eur äuglein
wolt mirs niche für ü bel han/ frö-lich muß ich sein/ frölich muß ich sein/ die/
klar, dar- zu- eur ro-ter mund/ schließt eur ärmlein ein/ seins Lieb in die mein/ so
weil ichs ha- ben kan, wirdt mein hertz ge- sund.

Nachtanz.

So tanzten wir den lieblichen reyn/ und miteinander der jete lu-fig
Wer will uns wehen ein frölichen muh/ weil solches uns das glück ginnen
sein/ weil es geschicht/ weil es geschicht in eh- ren al- sein,
thut/ schö- ne jungfrau/ schö- ne jungfrau, nimm al- so für gut.

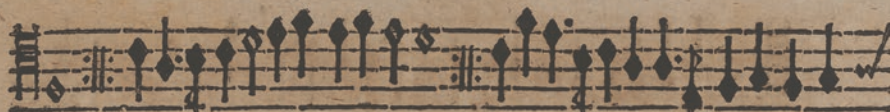
25. XLIV. V. TENOR.

Ich mein sei, nes Lie- be- sein/ du auß- er, weh- tes Derge/
Ich glaub mit das De- se- na/ die al- ter- schö- nst auß- Graec-
E- lig ist der Welt geacht/ den dein liebl- cher mund an-
Dich sing ich mein- so belein/ dem auß- er- weh- ten Derge/
lehn/ meinet auß- die re- de mein/ mein Derg in mir/ ist gang gegard/ von sie- bes
a- die bey- komme so nah/ daß sie sey dir/ an al- ler- gert/ vñ freund- lich-
lacht/ wehls ich hienit betracht/ o se- lig ich/ mich a- ber- srich/ vñ glückhafte
sein/ das ich mit reuen mein/ ihr- ich mich geb/ auch sterb vnd leb/ tun ih- rer
pfeil verwunde/ das macht dei- ne schön- ge- stalt/ vnd höflich re- den man- g-
beit so gleich/ denn wann man dein zucht sith an/ möcht für ein Reys- rin be-
gar- ge- rug/ so ich- tun dein- ä- me- sein/ tun zucht vnd eh- solt schlaffen
guld vnd gunt/ o du- ed- le De- mu- stin/ sey meiner klag ein Drosche/
fallet/ welche ich dir klag sagend,
stahn/ o Jungfrau eu- gendreich,
ein/ wenn es Gott schickt mit fug,
ein/ daß ich nit lieb vns sung.

1.-3. attēls. Valentina Hausmaņa deju piemēri no krājuma *Venusgarten...* (Nirnberga, 1615). Izdevums tenora balsij. Glabājas Jagaiļa Universitātes bibliotēkā Krakovā, Mus. ant. pract. H 510

Folgen die Polnischen Tanz auf dem Venusgarten.

d. 5. D. 3. LXIX. TENOR

LXX.

Aptuveni tajā pašā laikā vācu komponists un dzejnieks Johans Kristofs Demantiuss (*Johann Christoph Demantius*, 1567–1643) Nirnbergā izdeva krājumu *Fasciculus Chorodiarum. Neue liebliche und zierliche, polnischer und teutschner Art, Tantz und galliarden, mit und ohne Texten, zu 4. und 5. Stimmen...* (“Jaunas, mīlas un jaukas, pēc poļu un vācu modes sacerētas dejas un galjardas, ar un bez teksta, 4 un 5 balsīm..”, 1613). Šajā publikāciju grupā noteikti iekļaujas arī Leipcigā anonīmi izdots krājums *Amoenitatum musicalium hortulus...*, t. i., “Piemīlīgais mūzikas dārziņš..” (1622), kurā atrodama virkne divdaļu metrā ieturētu *chorea polonica*. Zīmīgi, ka krājumu autori ir pārsvarā pievērsušies tieši *chorea...* pirmajai – lēnajai – daļai; to tradicionāli traktē kā gājiena soli, ar kuru poļu muižnieki reprezentēja sevi dejā. Sekojošā deja (*Nachtanz*) parasti bija trijdaļu metrā; tā izpaudās no viduslaikiem pārmantotā menzūras binārā un ternārā dalījuma tradīcija.

Līdz ar to iezīmējas visai konkrēts mūzikas stilistiskais modelis, ar kuru 17. gadsimtā saistījās apzīmējums *poļu deja*. Daudzie deju mūzikas izdevumi popularizēja noteiktus struktūras, metra un ritma parametrus. Tomēr, kā secina Karols Hlavička, novilkt pilnīgi skaidru robežu starp poļu un vācu dejām, kas atrodamas Hausmaņa un Demantiusa krājumos, ir ļoti grūti (Hławiczka 1968: 63).

Visi šie konteksti ir būtiski Kaspara Špringera deju mūzikas žanriskā raksturojuma orientieri. Viņa kāzu mūzika ir stilistikas aspektā samērā homogēna, un tajā bieži saskatāma formas un metritma radniecība aplūkotajām poļu dejām (zemāk salīdzinājumam sniegtas dažu Špringera kompozīciju diskanta balsis – skat. 2. piemēru):

The image displays four musical staves, labeled a) through d), each showing a melodic fragment in treble clef. Staff a) is in C major (one flat) and common time, featuring a sequence of eighth and quarter notes. Staff b) is in C major and common time, with a mix of eighth and quarter notes, ending with a double bar line and repeat dots. Staff c) is in D major (two sharps) and common time, showing a more rhythmic pattern with eighth notes and quarter notes. Staff d) is in E major (three sharps) and common time, with a similar rhythmic structure to c), using eighth and quarter notes.

2. piemērs. Kaspara Špringera deju fragmenti: a) Līgavas deja Heinriha Ādolfi kāzās (1653) – LNB, R Bs/1043a; b) Līgavas deja Franča Vinkenberga kāzās (1654) – LUAB RRGN, R 35144/1; c) Līgavas deja kapteiņa Henriha Šleiera kāzās (1661) – LNB, R Bs/1056; d) Līgavas deja Johana Etinga kāzās (1667) – LNB, R Bs/1052

Cita tipa skaņdarbs, kas pelna detalizētāku aplūkojumu, ir Špringera *Gana dziesma diviem koriem* (*Zwey-Choriges Hirten-Lied*, 1652), kas veidota dialoga formā (LNB, R Bs/1051). Šī ir pastorāle – iecienīts kāzām rakstītās literatūras žanrs 17. gadsimtā. Skaņdarbs veltīts Aksela Johana Meiera fon Gildenfelda (*Axel Johann Meyer von*

Güldenfeld, 1626–1665) laulībām ar Katarīnu fon Ūlenbroku (*Catharina von Ulenbrock*, ?–1698) – birģermeistara, fogta un Ulbrokas muižas īpašnieka Heinriha fon Ūlenbroka (*Heinrich von Ulenbrock*, 1592–1655) meitu. Par Gildenfelda dzīvi sīkākas ziņas sniedz 19. gadsimta vācbaltiešu vēsturnieka Heinriha Jūliusa Betfira grāmata (*Böthführ* 1877: 183); no tās uzzinām, ka Aksels Johans Meiers kā ievērojama Rīgas rātskunga atvase studējis Upsālā un Strasbūrā, uzturējies Itālijā un pēc tam devies uz Zviedriju, kur karaliene Kristīne (vienos gados ar jauno Meieru) nobilitēja viņu kā fon Gildenfeldu. Pēc atgriešanās Rīgā viņš devās laulības ostā un ieņēma svarīgus amatus pilsētas rātē, bet 1658. gadā tika aizsaukts uz Zviedrijas karaļa Kārļa X Gustava galmu. Arī Katarīna fon Ūlenbroka bija ietekmīgas Rīgas amatpersonas meita. Varbūt tādēļ pastorāles autors centās atklāt savu talantu maksimāli spoži. Katrā ziņā otru tik izvērstu darbu Špringera daiļrades mantojumā būs grūti atrast: četrpadsmit strofās divi kori (mūziķu konsorcijs lomu spēlēs) attēlo dialogu starp iemīlējušos ganu Mirtillu – Hermeja dēlu – un nimfu Galateju. Līdzīgs tēlu pāris²³ sastopams nedaudz agrāk tapušajā Heinriha Alberta pastorālē, kas stāsta par gana Koridona un Galatejas sarunu Pilkopenes mežos (*Gespräch Coridons und seiner Galatheen auf dem Pilkoppischen Gebirge*²⁴, 1648). Tomēr ir kāda atšķirība. Alberta kompozīcijā būtisks ir dabas un lauku dzīves tēlojums: Koridons aicina Galateju kopā ar viņu lasīt lazduriekstus, lazdas zaros slēptas Koridona mīlas ilgas un skūpst, kuru sajūt tikai rietumvējš, bet Galatejai jābūt mājās pie aitām un govīm. Savukārt Špringera skaņdarba fokusā ir afektēta (biežie “ak” izsaučieni), pat manierīga mitoloģisko tēlu saruna. Abos sižetos nozīmīgs ir nimfas Galatejas tēls. Taču par tikpat raksturīgu var uzskatīt arī ganu Mirtillu. Dzejnieks Georgs Neimarks (*Georg Neumark*, 1621–1681) jaunībā Kēnigsbergā publicēja līdzīgas ievirzes darbu – ar ārijām rotātu pastorāli; tā saucās *Dziļi noskumušais un iemīlējis gans Mirtills, savas cēlās un piemīlīgi daiļās aituganes Eifrozīles dēļ* (*Der hochbetrübte und verliebte Hirte Myrtillus, wegen seiner edlen und holdseligen Schäferin Euphrosillen*, 1649) (Baczko 1824: 157).

Špringera *Gana dziesmā* Mirtilla vārds ieguvis itālisku formu, tātad pārņests uz madrigālam tuvu valodas vidi. Pie šīs transformācijas ir vērts pakavēties ilgāk, jo tā atspoguļo itāļu madrigāla būtisko iespaidu uz vācu agrīnā baroka mūziku. Minēsim tikai vienu piemēru: ievērojamais vācu mūziķis Hanss Leo Haslers (*Hans Leo Hasler*, 1564–1612) 16. gadsimta 80. gados devās uz Venēciju, lai studētu pie Andreas Gabriēli (*Andrea Gabrieli*, ap 1532–1585), un šīs prakses augļi bija arī itāļu valodā sacerētu kanconetu (1590) un madrigālu (1596) krājumi. Tie tika laisti klajā, attiecīgi, Nirnbergā un Augsburgā. Turpat drīz sekoja Haslera *Neue teütsche Gesang...* (“Jaunās vācu dziesmas..”, 1596) un *Lustgarten neuer teutscher Gesäng...* (“Jauno vācu dziesmu prieka dārzs..”, 1601), kur izmantoti vācu tekstos iecienītie itāļu vārsmojuma, piem.,

23 Uz to norāda arī muzikoloģe Zane Gailīte (1997: 142).

24 Pastorālē minētā Pilkopene atrodas Kuršu kāpās. Pēc Otrā pasaules kara tā nonāca Krievijas Federācijas teritorijā un mūsdienās saucas Morskoje. Gleznainais epitets *Pilkopenes kalnājos*, kuru Heinrihs Alberts izmantojis skaņdarba nosaukumā, patiesībā ir poētiska fikcija, jo realitātē šis dabas stūrītis atrodas uz mežu ieskaudas, šauras un lidzenas zemes strēles. Arī pašā pastorāles tekstā uzsvērts tieši biežais un vientuļais mežs kā gana izmisuma liecinieks. Skat. Heinriha Alberta dziesmu krājumu *Poetisch-Musicalisches Lust Wäldlein...* (“Dzejiski muzikāls prieka mežiņš..”), kas 1648. gadā publicēts Kēnigsbergā un 2001. gadā izdots kā faksimils Stutgartē.

vienpadsmitzillnieka, principi. Savukārt vairāku Lūkas Marencio (*Luca Marenzio*, ap 1553–1599) madrigālu vāciskojumus 17. gadsimta sākumā Nirnbergā izdeva Valentīns Hausmanis, viņš arī publicēja savā tulkojumā Orācio Veki (*Orazio Vecchi*, 1550–1605) kanconetas²⁵. Modernie “itāļismi” ienāca arī izcilā komponista Johana Hermaņa Šeina (*Johann Hermann Schein*, 1586–1630) laicīgajās dziesmās. To literārā izteiksme ir barokam raksturīgi eksaltēta, piesātināta ar smalkām jutekliskām detaļām, apdziedot nimfas daiļumu. Dažas no šīm detaļām bija tipiski literārās izteiksmes paņēmieni vēlās renesanses madrigālos. Reizēm tās parādījās kā parodizācijas elements moreskās, ko redzam, piemēram, Orlando di Laso (*Orlando di Lasso*, ap 1532–1594) darbos. Šeina krājums *Musica boscareccia. Wald-Liederlein auf Italian-Villanellische Invention* (“..Meža dziesmiņas itāļu villanellu garā”, 1621–1628), kura pantos nimfas un gani (tostarp Mirtills) baudīja priekus un bēdas, apliecināja, ka arī Vācijā mākslas gaume jau tiecās akceptēt jauno, populāro mūzikas virzienu. Autors pats titullapā norādījis uz dziesmu saikni ar itāļu villanellu. Kā madrigāla tautiskais sencis tā deva impulsu nekautrākiem dzejas tekstiem, pavēra durvis pikantākai metaforikai. Visiznīcīgākajos Trīsdesmitgadu kara apstākļos nepārstāja nākt klajā arvien jauni Šeina dziesmu izdevumi, nostiprinot pieaugošo *continuo* dziesmas nozīmi vācu mūzikā. Šeins un Špringers – lai cik plaša aiza arī nepastāvētu starp viņiem kā radošām personībām, domājot ar to gan talanta, gan veikuma izcilības pakāpi –, atsevišķos literārās izteiksmes elementos atklājas kā viena laikmeta kultūras pārstāvji. Zemāk piedāvātie piemēri ļauj fiksēt gan kopīgo, gan atšķirīgo abu autoru tekstos, kad tiek apdziedāts daiļais pielūgsmes objekts.

47

Šeina dziesma *Ak, zvaigžņu actiņas!* no krājuma *Musica boscareccia...*, III, 1628:

<i>O Sternen-Äugelein!</i>	Ak, zvaigžņu actiņas!
<i>O Seiden-Härelein!</i>	Ak, zīda matiņi!
<i>O Rosen-Wängelein!</i>	Ak, rožu vaidziņi!
<i>Corallen-Lippelein!</i>	Korall! lūpiņas!
<i>O Perlen-Zähnelein!</i>	Ak, pērļu zobiņi!
<i>O Honig-Züngelein!</i>	Ak, medus mēlīte!
<i>O Perlemutter-Öhrelein!</i>	Ak, perlamutra austiņas!
<i>O Elfenbeinen-Hälselein!</i>	Ak, ziloņkaula kakliņš!
<i>O Pomeranzen-Brüstelein!</i>	Ak, pomoranču krūtiņas!
<i>Bisher an euch ist alles fein,</i>	Tik tālu esat bez kādas vainas,
<i>Abr: O du steinern Herzelein,</i>	Bet: Ak, tu akmens sirsniņa,
<i>Wie daß du tödst das Leben mein!</i>	Kas manu dzīvi postā dzen!

25 Par šiem itāļu madrigāla adeptiem sīkāk skat. Kanādas mūzikas zinātnieces Sūzanas Lūisas Hemondas grāmatā *Editing Music in Early Modern Germany* (“Izdotā mūzika agro jauno laiku Vācijā”) (Hammond 2007: 94–95, 101–102).

Salīdzinājumam dažas frāzes no Špringera *Gana dziesmā diviem koriem* (1652) ietvertajām strofām:

[...] <i>die Zuckersüsse Lippen</i> [...],	cukursaldās lūpas,
[...] <i>die schöne Tauben-Augen</i> [...],	skaistās dūjas acis,
[...] <i>liebliche Nelken der beroseten Wangen</i> [...],	rožvaigu mīlīgās nelķītes,
[...] <i>die Alabaster-Hände</i> [...].	alabastra rociņas.

Kā redzams, Špringera teksts ietver virkni maigu poētisko pasāžu, kaut arī kopumā tas ir vienkāršāks, bez smalki rotaļīgajām niansēm, kas raksturo Šeina vārsmas. Un tomēr Špringers (ja pieņemam, ka viņš ir arī teksta autors) nenoliedzami atveido sava laika madrigāldzejai raksturīgo izteiksmi. Teksta struktūras ziņā abi piemēri ir ļoti atšķirīgi. Šeina madrigālā pirmā sešrinda ir trīspēdu jamba, otrā – četrpēdu jamba, un visas vārsmas beidzas ar vīrišķo kadenci, līdz ar to tuvas tautasdziesmas strofai. Savukārt Špringera kompozīcijā Mirtilla dzejas bāze ir aleksandriskā vārsmas, precīzāk, *heroiskais aleksandrietis*, kas, spriežot pēc izcilākajiem vācu literatūras paraugiem, bija izplatīts baroka *augstajā* dzejā. Šīs vārsmas pamatā ir sešpēdu jamba blakusatskaņās, mainoties sievišķajām (neuzsvērtajām) un vīrišķajām (uzsvērtajām) kadencēm, ar obligāto cezūru pēc trešā jamba (skat. pirmo strofu un tās metritma struktūru):

48

[	a <i>Geliebte Galathe, du Blume keuscher Nimphen,</i>	u—u—/—u—u—
	a <i>Die alles zierlich sein mit ihrer Pracht beschimpffen,</i>	u—u—/—u—u—
[	b <i>Du meines Hertzens Hertz und Seelen-Königin</i>	u—u—/—u—u—
	b <i>Nimm doch den heissen Gluth der tieffen Seufftzer hin.</i>	u—u—/—u—u—

Strofas, kas ataino Galatejas atbildi, ieturētas daktila pantmērā – mūzikā valda galjardas ritms. Tomēr arī šajās strofās vārsmas kārtojas pēc blakusatskaņu principa.

Špringera dzejā neiztrūkstoši piesauktas mūzas, kas aicinātas sniegt laulātajam pārim un kāzu viesiem baudu. Grieķu Olimps kļūst par raksturīgu Špringera sacerējumu literārās tēlainības veidotāju, laulātie ir ciešās attiecībās ar Olimpa iemītniekiem: proti, dievi un nimfas Špringeram ir nevis literārs dekors, bet fundamentāla šķautne viņa sacerējumu ēkā. Kādā no savām *līgavas dejām* (1654), raksturojot līgavaini (LUAB RRGN, R 22038), autors izceļ viņa labās īpašības: līgavainis apzīmēts kā mūzu gaisma, kas centīgā darbā vairojis paša mūzu “institūta” pastāvēšanu (“*Euer Licht/ Der eure Polickey vormals pflag durch sehr eiferigen Fleiß*”). Tādēļ mūzas viņu atalgojušas ar talantiem, kurus nu viņš izmanto pilsētas vajadzību papildīšanai. Citā, 1661. gadā tapušā Špringera sacerējumā (LNB, R Bs/1056) spilgti raksturota Amora vara; viņa bultas trāpa ikvienu:

*Amor ist ein rechter Spötter
Was gewaltig heist
Der den Jupiter und Götter
Von dem Trohne reist
Auch die Grossen diesrer Erden
England Portugall
Können durch ihn friedlich werden
In der Liebe Saal.*

Amors ir liels zobgalis,
Par varenu to sauc,
Viņš pašu Jupiteru un dievus
Var no troņa gāzt.
Arī šīs zemes varenie
Kā Anglijā un Portugālē
Var caur viņa šautām bultām
Mīlā mieru rast.

Citētajā strofā visdrīzāk ir atsauce uz Anglijas karaļa Čārlza II un Portugāles infantas Bragansas Katrīnas satuvināšanos. Tā kā kompozīcija rakstīta 1661. gada rudenī, tās autors vēl nevarēja paredzēt abu karaļnamu pārstāvju precības 1662. gada pavasarī. Tomēr šādi, kaut pavisam nelieli, *fona vēstījumi* piešķir tekstam asumu, savā ziņā arī tik veselīgo zobgalības devu, veldzējot patosa pilno tekstu ar elegantiem laikmeta akcentiem.

Tas nenozīmē, ka kāzu dejās dziedāti tikai šādi teksti. Špringera skaņdarbā, kas 1665. gadā sacerēts Rīgas virstiesas fogta, vēlākā birģermeistara Melhiora Dreilinga (*Melchior Dreiling*, 1623–1682) un Elizabetes fon Švānenbergas (*Elisabeth von Schwannenberg*, 1643–1709) kāzām (LNB, R Bs/1047), pieminēti “grūtie laiki”, kuros notiek jaunā pāra precības. Bet ko gan tam būties? Jo vairāk šajos laikos bēdu un posta, jo vairāk tie raisa miesas priekus. Lūk, atbilde uz laikmeta ciešanām! “Tādēļ nenoniecini šos laikus!” (*“Drumb laß dich nicht die Zeiten hin!”*), pēdējā strofā aicina Rīgas kompozīcijas autors. Jo vai gan bēdas un vientulība spēs darīt ļaunos laikus labākus?

Grūtie laiki atgādina sevi vēlreiz Špringera opusā, kas veltīts Tērbatas Karaliskās galma tiesas asesora Johana Rīgemaņa (*Johann Riegemann*) un Annes Rīgemanīnes fon Leienšternas (*Annä Riegemannin von Leuenstern*) precībām. Nav zināms, kad tieši šis darbs publicēts. Saglabājies ir vien teksta noraksta eksemplārs ar norādi uz oriģinālizdevumu Rīgas Vēstures un senatnes pētītāju biedrības bibliotēkā (LUAB RRG, R 35144/4). Taču, ņemot vērā, ka iespieddarbu veicis Heinrihs Besemesers (*Heinrich Bessemesser*, Rīgas pilsētas tipogrāfs 1660–1683), tas attiecināms uz iekavās minēto laikposmu, kad Rīga bija tikko piedzīvojusi vairākus dramatiskus notikumus, kuru atbalsis iedzīvotāju prātos lika sevi vēl ilgi manīt. Krievijas cara Alekseja Mihailoviča 1656. gadā iniciētais Rīgas aplenkums turpinājās militārās kampaņās, kurās līdz pat 1661. gadam iesaistījās Krievija, Zviedrija un Polijas-Lietuvas ūnija, cīnoties par Livonijas mantojumu. Karš Vidzemei nesa lielus zaudējumus, īpaši luterisko dievnamu postījumus, badu un slimības (viduslaiku avotos tās parasti sauktas par mēri). Kāda 17. gadsimta Rīgas iedzīvotāja atstātās piezīmes ļauj secināt, ka mēris Rīgā 1657. gadā vien prasīja pāri par 1600 dvēseļu (Schirren 1861–1868: 209). Latīņu filozofiski pārļaicīgais teiciens *memento mori* ieguva skarbi reālu saturu. Šajā kontekstā Kaspara Špringera skaņdarbi aicina baudīt dzīves gaistošos saldākos mirkļus. Pieminētajā opusā kāzu priekiem ir lemts izdzīt no prāta “mūsu zemes smagās ciešanas” (*“unsers Landes*

schwere Pein”). Godinot līgavu, ļauts klausīties Apollonu. Kurš gan netaptu iepriecināts, dzirdot skaņojam stīgas un atskanam šalmejas? Kurš gan rādītos noskumis, izdzirdot līdzās stīgām gaišās kornetes²⁶? Tekstā turklāt ievīti daži substantīvi, kas piešķir poēzijai nemaldīgu Baltijas akcentu: dzirdētās skaņas spēj mīkstināt pat klintis, akmeņus un ozolus.

Karu un slimību plosītajā pasaulē laulība tiek uztverta kā cietoksnis, kas sniedz patvērumu un tātad cerības uz labāku dzīvi. Par to atgādina vēl viena Besemesera izdotā Špringera kompozīcija – *Deja poļu garā* (*Tantz nach Ahrt der Pohlen*, 1667), kas tapusi pilsētas tiesas asesora, Salacas muižnieka Didriha jeb Dītriha fon Dīpenbroka (*Didrich von Diepenbrock*, arī *Depenbrock*, 1633 – ap 1710) un bijušā Rīgas birģermeistara Georga fon Duntena (*Georg von Dunten*, arī *Dunte*, 1599–1660) meitas Annas (1649–1705) kāzām. Arī šis darbs mūsdienās pieejams tikai dzejas noraksta veidā (LUAB RRG, R 35144/3). Vārsmu pamatā ir līgavas-nimfas ardievas pārējām Rīgas nimfām “Daugavas pelēkajā krastā” (*“hir amm grauen Dünen Strande”*). Nimfu dzīve slēpj sevī ciešanas. Vai tā nav sēru telts, vai prieka kaps? Dievs ir piešķīris tām ziedošu seju, tikumu un miesas daiļumu, bet vai tam visam jānozied, nedāvājot augļus? Laulība ir brīvība, kur baudīt dzīves priekus. Tādēļ:

Gute Nacht, Ihr Charitinnen!

Die da will, die schlaff allein!

Mich soll keine Lust gewinnen

Mehr bei Euch zu sein.

Labu nakti, haritas!

Kura vēlas, lai guļ viena!

Manim prieka nava vairs

Ar jums kopā būt.

Līdzīgs saturs strāvo arī kāda nezināma autora vēlāk izdotajā *Nimfu kāzu sarunā* (*Hochzeitliches Nymphen-Gespräch*), kas veltīta pilsētas sekretāra Paula Brokhauzena (*Paul Brockhausen*, 1662–1717) un Sofijas [fon] Brēveres (*Sophia [von] Brever*, 1669–1747) precībām 1690. gada 27. janvārī (LNB, R Bs/1045). Šie daudzkreiz atskāršamie poētiskie tilti liecina par zināmām tradīcijām kāzu dzejas praksē; tās bijušas noturīgas vismaz pusgadsimtu.

---

26 Runa ir par flautai ārēji līdzīgu, no koka vai zilonkaula darinātu apmēram 55–70 cm garu pūšaminstrumentu (it. *cornetto*, vāc. *Zink*), kas bija izplatīts 15.–17. gadsimtā. Ņemot vērā šī kornetes veida tembrālo tuvību cilvēka balsij, tas kļuva par vadošo soprāninstrumentu galma un baznīcu kapelās renesanses beigās. Nejaukt ar trompetes tipa metāla pūšaminstrumentu!

10.

Hochzeitlicher Braut-Tantz/
 Dem Ehrwürdigen/Achtbahren und WolBelahrten
Herrn HENRICO ADOLPHI,
 Treuen Seelsorger der Intheutschen Gemeine in Doblen/
 als Bräutigam :
 Wie auch seiner Hertzgeliebten Braut/
Jungfr. ANNA/Seel. Hm: Lberhard Me-
 yers auch Intheutschen Doblenschen Predigers hinterlas-
 senen Tochter/
 Zu sonderbaren Ehren aufgesetzt
 von
CASPARO Springer / Eines HochEdl. und Woliv. Raths der Königl.
 Statt Riga bestaltten Princ. Mus. Instrum.

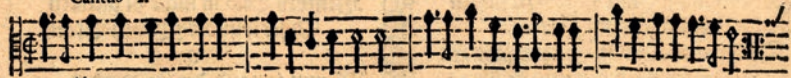
Also komm in vollem Spritzen/Stimme deine Seiten an/ hilf mir nun zu Tantz singen/ weil der junge Ehemann/

Bassus.

Cantus 2.

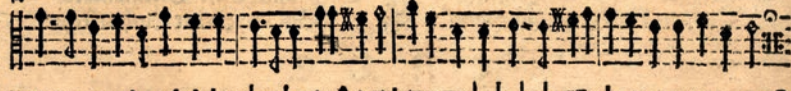
Altus.

Tenor.

Der dem grünen Demus Pochen/eine lange Zeit gewehrt/ seine Braut hat ausgesprochen/ und mit ihr den Tantz begehrt.

4. attēls. Kaspara Špringera *Līgavas deĶa* Heinriha ĀdolĶi un Annas Meieres kāzām. Oriģinālizdevums, 1653. LNB, R Bs/1043

Viens no saistošākajiem Rīgas okazionālajiem skaņdarbiem, pirmām kārtām veltījuma adresāta dēļ, ir *Līgavas deja* (*Hochzeitlicher Braut-Tantz*; skat. 4. attēlu), kas tapusi sakarā ar Dobeles evaņģēliski luteriskās latviešu draudzes mācītāja Heinriha Ādolfi (*Heinrich Adolphi*, 1622–1686, latviešu literatūras vēsturē vairāk pazīstams kā Ādolfijs) un tās pašas draudzes iepriekšējā mācītāja Eberharda Meiera (*Eberhard Meyer*, ?–1652) meitas Annas (ap 1630–1680) kāzām 1653. gada 3. jūlijā. Līdzīgi kā Špringers, Ādolfi ieradās Kurzemē no Silēzijas. Visai drīz jaunais sludinātājs kļuva par personību ar vērā ņemamu garīgo pieredzi: dzejnieka un valodnieka Kristofora Fīrekerā (*Christoph Fürecker*, ap 1612–1684/1685) vadībā viņš padziļināja latviešu valodas zināšanas, un šī zīmīgā sadarbība ļāva Ādolfi – nākošajam Kurzemes un Zemgales superintendentam, t. i., ne vien baznīcas, bet arī politiskai figūrai – kļūt par ievērojamu letonistu. 17. gadsimta vidū iesācēja mācītāja ikdiena no tā visa vēl bija tālu: tikai pāris gadu pirms laulībām Ādolfi bija sācis kalpot hercoga Jēkaba pārvaldītajā Dobelē. Kāzu notikumam par godu Rīgas tipogrāfs Šrēders publicēja vairākas Ādolfi adresētas Kurzemes teologu runas un dzejoļus.

Špringera *Līgavas dejas* poētiskās struktūras pamatā ir t. s. romances strofa, kas ienāca vācu literatūrā no spāņu dzejas. Tā veidota kā trohajska četrpēdu četrriņde ar krusteniskajām atskaņām, mijoties sievišķajām un vīrišķajām vārsmas galotnēm:

52

a	Klio, komm' in vollem Springen,	— — — — —
b	Stimme deine Seiten an,	— — — — —
a	Hilf' mir nun zum Tantz singen,	— — — — —
b	Weil der Junge Ehemann,	— — — — —
a	Der dem grimmen Venus-Pochen	— — — — —
b	Eine lange Zeit gewehrt,	— — — — —
a	Seine Braut hat aufgesprochen	— — — — —
b	Vnd mit Ihr den Tantz begehrt.	— — — — —

Romances strofa nebūt nav raksturīgākais baroka vācu dzejas pantmērs, tās uzplaukums saistījies ar vēlāko klasiskās dzejas laikmetu (pēc Johana Volfganga fon Gētes krājuma *West-östlicher Divan* izdošanas 1819. gadā šis vārsmojuma veids iegājis literatūrā ar citu nosaukumu – *Zuleikas strofa*). Tomēr pieminēšanas vērts šķiet trohaja jeb, izsakoties 17. gadsimta meistardziesmas terminiem²⁷, *staigājošās* dzejas (*gehendes Gedicht*) lietojums dejās “pēc poļu modes”, kas akcentē dejas spēcīgo, lepto sākumsoli. Šī iezīme ir būtiska, jo savdabīgi izgaismo strofas pirmo rindiņu: mūza Klīo – grieķu slavas un varoņstāstu vēstnese (jau kuro reizi Špringera sacerējumos!) – tiek aicināta “pilnā lēcienā” noskaņot stīgas jaunā pāra dejai. Var viennozīmīgi apgalvot, ka trohaja vārsmas Špringera darbos dominē, tās stiprina viņa dzejas un mūzikas metrisko saikni.

²⁷ Sīkāk par to skat. izdevumā *Kurtze Entwerffung deß Teutschen Meister-Gesangs* (Gesellschaft der Meistersinger in Memmingen 1660: 16 ff).

Tekstā plaši tēlota līgava: viņa ir skaista, viņas tikumi ir krietni, un nākamais vīrs var justies bagātāks par pašu Venēciju. Špringers tomēr arī nedaudz pasmaida par līgavaini, kas ilgu laiku neesot lāvis Veneras klauvējieniem... (Ādolfi tobrīd bija nedaudz pāri trīsdesmit gadiem). No muzikālā viedokļa šī ir tipiska *chorea polonica* – tik raksturīga laikmetam un konkrētajai deju mūzikas telpai, kā arī Špringera skaņdarbu žanriskajai pasaulei. Gadu vēlāk, 1654. gadā, Šrēders izdeva nākošo, stilistiski radniecīgo šī autora sacerējumu Biķeru un Jumpravas draudžu mācītāja Johana Krīgera (*Johann Krüger*) kāzām (LUAB RRGN, R 35144/6, noraksts).

Viena no pēdējām publicētajām Špringera kompozīcijām, kas saglabājušās līdz mūsdienām, ir *Piecbalsīgā līgavas deja* (*Fünf-Stimmiger Braut-Tantz*). Tā radusies par godu pilsētas sekretāra Johana Etinga (*Johann Ötting* vai *Oetting*, 1638–1717) un Katarīnas fon Duntenas (*Catharina von Dunten*, arī *Dunte*, 1647–1707) precībām 1667. gada 19. augustā²⁸. Šīs bija lepnas kāzas. Tieši pārliedz greznība kļuva par pamatu pilsētas Likuma tiesas lēmumam par Etingu, jo visāda veida pārmērības sociālā stāvokļa izcelšanā tika uzskatītas par grēcīgām, Dieva soda rīkstes pelnījušām. Tiesas aktā, kas tapis apmēram divas nedēļas pēc kāzām, norādīts, ka laulāto svētkos dzerti divējādi vīni un baudīti maiznieka gardumi, bet pati līgava bijusi greznās drānās (LNA/LVVA, 1387-1-1: 41). Aleksandrs Buhholcs (*Alexander Buchholtz*, 1851–1893) – vācbaltiešu žurnālists un kultūras vēsturnieks, Augusta Vilhelma Buhholca dēls –, apkopojot dokumentēto materiālu par Rīgas kāzām 17. gadsimtā, raksta, ka līgava Katarīna fon Duntena rotājusies ar dimanta dārglietām un valkājusī apakšsvārkus ar sudraba un zelta mežģinēm, kāzās dzerti divējādi vīni un baudīti seši (!) dažādi maiznieka sarūpēti gardumi (Buchholtz 1888: 29). Par pieminētajiem *ekscesiem* (jebkurā no versijām) līgavainim bijis jāmaksā sods – 100 valstsdālderu (LNA/LVVA, 1387-1-1: 41). Latvijas Nacionālajā bibliotēkā Augusta Vilhelma Buhholca vākumā pieejams tikai veltījuma kompozīcijas fragments, taču tas iekļaujas Špringera skaņdarbu vispārējā stilistikā. Jāatzīmē, ka adresāts ir vēlāk ievērojama Rīgas amatpersona: Johans Etings jeb fon Etingens (šādi viņu nobilitēja Zviedrijas karalis Kārlis XI) izveidoja karjeru no Rīgas rātes sekretāra līdz birģermeistaram. Būdams šajā amatā, tieši viņš 1710. gadā nodeva krievu feldmaršalam Borisam Šeremetjevam Rīgas atslēgu – simbolisku zīmi par pilsētas padošanos Krievijas caram Pēterim I pēc zviedru armijas sakāves Lielajā Ziemeļu karā.

Kantoru veltījumi un Johana Valentīna Mēdera opusi

Līdztekus Špringera okacionālajiem sacerējumiem tiek izdoti arī dažu citu vietējo skaņražu darbi. Šie autori nepārstāv rātes muzikantu kompānijas, taču amata dēļ, iespējams, bija saistīti ar pilsētas kāzu vai bērū ceremonijām. Tie ir kantori un ērgelnieki Jākobs Lotīhijs (*Jacobus Lotichius*, 1586–1659), Mozess (Mozus) Fermers (*Moses Fermer*,

---

28 Katarīna fon Duntena – birģermeistara Jirgena jeb Georga fon Duntena (*Jürgen*, arī *Georg von Dunten* vai *Dunte*, 1599–1660) meita – ir šī krājuma 50. lappusē pieminētās Annas fon Duntenas māsa. Otra viņas māsa Sofija fon Duntena bija precējusies ar galma sekretāru Hermani Meinersu (skat. raksta pielikuma 9., 14. un 33. nr.). Nejaukt ar Sofiju Dunti, kas minēta krājuma 41.–42. lappusē!

arī *Ferner*²⁹) un vēl vairāki citi, kas epizodiski darbojušies okazionālās mūzikas sfērā. Tomēr aina ir visai sadrumstalota, un pilnīgu priekšstatu par norisēm šajā jomā nav iespējams gūt. Pavisam nesen izdevies atrast 17. gadsimta Liepājas kantora Mihaela Preša (*Michael Presch*) kompozīciju³⁰. Tā kā skaņdarbs tika iespiests Kēnigsbergā, tas pētniekiem acīmredzot pirmajā brīdī nerādīja atskārsmi par saikni ar Latviju, tomēr ir jāieskatās mazliet vērigāk kādreizējās Austrumprūsijas kultūrtelpā, lai konstatētu virkni saišu ar Baltiju. Tās interesanti atklājas arī konkrētajā kompozīcijā.

Pētera Tenhefa un Aksela Ernsta Valtera Berlīnē izdotajā grāmatā *Dichtung und Musik im Umkreis der Kürbishütte: Königsberger Poeten und Komponisten des 17. Jahrhunderts* ("Dzeja un mūzika Ķirbju namiņā: 17. gadsimta Kēnigsbergas dzejnieki un komponisti") minēti divpadsmit šīs pilsētas kantori un ērģelnieki, kas 17. gadsimtā pievērsušies okazionālu darbu rakstīšanai (Tenhaef, Walter 2016: 193). Tās ir apmēram divas trešdaļas no visiem patlaban zināmajiem Kēnigsbergas t. s. gadījuma kompozīciju autoriem. Šie mūziķi ikdienā kalpoja Vecpilsētas Sv. Nikolaja baznīcā vai Domā, kā arī Zakheimeres vai Trägheimeres baznīcās. Viņu vidū bija Mihaels Prešs, kas minēts kā kantors – iespējams, Zakheimeres baznīcā – ap 1683. gadu. Vēlāk, būdams kantors Liepājā, Prešs Kēnigsbergā izdeva savu *Līgavas deju par godu priecīgajiem kāzu svētkiem* (*Braut-Tantz Zu Ehren dem Hochzeitlichen Freuden-Feste*); tā tapusi sakarā ar Kurzemes hercoga astronoma, Liepājas skolas rektora Georga Krūgera (*Georg Krüger*, ap 1642–1707) un viņa līgavas Barbaras Ertmanes (*Barbara Erdtmann*) kāzām, kas svinētas Liepājā 1687. gada 25. februārī. Krūgers Liepājā bija persona *par excellence* jeb īsts pirmsapgaismības cilvēks. Viņš bija studējis Vitenbergas Universitātē un strādājis par palīgu pie ievērojamā zvaigžņu atlanta izveidotāja Jana (Johannesa) Hevēlija (*Jan Heweliusz*, arī *Johannes Hevelius*, 1611–1687) Dancigā; tādējādi Krūgers ienesa Kurzemes ostas pilsētā nesalīdzināmi augstāku izpratni par izglītību. Viņš izdeva arī pirmo Kurzemes kalendāru ("*auf den Cuhrländischen Horizont mit Fleiß gestellet*"), kas iznāca teju trīs gadu desmitus – no 1680. līdz 1707. gadam (Recke, Napiersky 1829: 559–561).

Ir viegli noprotams, ka Krūgera laulības lika radoši sasparoties viņa skolas kolēģim. Preša *Līgavas dejai* ir astoņi panti jeb strofas. Katra sastāv no divām trohajiskām četrpēdu četrindēm: pirmā iezīmīga ar krusteniskajām atskaņām, otrā – ar blakusatskaņām, tādējādi nodrošinot teksta ritmisku pulsējumu. Mūzika jau ar pirmo, majestātisko dejas takti (pārskaitļa metrā!) uzbur lepnu svētku gaisotni. Spriežot pēc teksta, kāzās bijis daudz ļaužu, ticis "iepriecināts gan gars, gan vēders" ("*zu ergötzen Geist und Magen*"), līgava un līgavainis dejujuši apļa vidū, piespiežoties viens pie otra ("*eines an des andern Brust*"). Pateicoties vairākām kolorītām detaļām, Preša kompozīcijas teksts stilistiski atšķiras no iepriekš aplūkotās Špringera retorikas. Šis ir interesants kāzu sacerējums arī tai ziņā, ka dejai divdaļu taktismērā pievienotas divas instrumentālas epizodes trijdaļu

29 Šādā pierakstā mūziķa vārds fiksēts 1683. gada Rīgas pilsētas Likuma tiesas aktis. Skat.: LNA/LVVA, 1387-1-2: 10.

30 Skaņdarbs nav katalogizēts, tas glabājas LUAB Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā. Zane Gailīte grāmatā *Laika sijātas skaņas. Liepāja* norāda uz Preša kompozīciju (1686), kas veltīta Kurzemes hercogam Frīdriham Kazimīram un saglabājusies kā dzejas teksta publikācija (Gailīte 2012: 14). Acīmredzot autores rīcībā tobrīd nebija ziņu par šeit pieminēto skaņdarbu.

metrā, kas apzīmētas kā *serra*. Pagaidām nav skaidrs konkrētā vārda lietojums darbā. Tā nav kareivīgā Pontas grieķu vīriešu dejas; arī kā toponīms tas diez vai ticams, lai gan ir maza iespēja, ka tajā ietverta norāde uz lapeni kā varbūtējo mūziķu spēles vietu (*serra* sieviešu dzimtē tulkojumā no itāļu valodas nozīmē 'oranžerija'). Komponists norādījis instrumentāciju vijolei un kornetei ar *basso continuo*. Abi koncertējošie instrumenti it kā sacenšas savā starpā mundrā pamatmotīva imitēšanā. Svarīgi, ka pati mūzika jau kuro reizi uzbur poļu dejas ainu – piemēram, otrā *serra* (skat. 3. piemēru) ir ļoti tuva oberekam, ko jau 17. gadsimtā dejoja Kujāvijā (šis apgabals Polijas ziemeļos robežojās ar Dancigu – vienu no tolaik lielākajiem vāciešu apdzīvotiem kultūras centriem Baltijas jūras piekrastē).

Serra 2.

3. piemērs. Mihaela Preša *Līgavas dejas par godu priecīgajiem kāzu svētkiem* (Georga Krīgera un Barbaras Ertmanes kāzām). Oriģinālu skat. LUAB RRGN, bez šifra

Nozīmīgākais šajā skaņražu grupā tomēr ir kantors Daniels Kāde (*Daniel Kade*, arī *Kahde*, *Cadeus*, 1631–1689). Jau agrīnākais (1661) Rīgā iespiestais viņa skaņdarbs, kas veltīts Pērnavas grāfa Heinriha fon Turna jaunākā³¹ un viņa kundzes Johannas apbedīšanas ceremonijai (LUAB RRGN, R 35012/2), atklāj neparasti ekspresīvu muzikālo vēstījumu (skat. 4. piemēru)³².

31 Sīkāk par viņu skat. krājuma 39. lpp., kur aplūkota Špringera sēru kompozīcija (1652) Heinriha fon Turna mātes, Pērnavas grāfienes Magdalēnas fon Turnas apbedīšanas ceremonijai.

32 Arī Johanna fon Turna bija guvusi ievēribu laikabiedru vidū. Viņai veltīta 17. gadsimta ievērojamā vācu dzejnieka Filipa fon Cēzena (*Philipp von Zesen*, 1619–1689) dziesma jeb Jaungada sveiciens *Hei! Jūs, dziedātāji, spēlējiet un dziediet (Auf! Ihr Sānger, spielt und singet)*. Tā ietverta autora poētiskajā krājumā *Dichterisches Rosen- und Liljentalh...* ("Dzejiskā rožu un liliju ieleja..."), kas izdots Hamburgā 1670. gadā. Visi dzejoļi publicēti dziesmu veidā – ar melodiju un basa balsi. Atšķirībā no citiem Cēzena dzejoļiem, šai dziesmai nav norādīts mūzikas autors.

Adagio

Ach! ist das nicht zu be - kla - - gen? Ist denn das der

lez - - te Lohn, Daß man sieht zum Gra - be

tra - gen mit so Angst ge - füll - - - tem Ton.

4. piemērs. Daniela Kādes ārija no skaņdarba *Viņa gaišībām augst- un labdzimušajiem kungiem (Den Erläuchten Hoch- und Wohl-gebohrnen Herren)*. Fragmenta atveidē saglabātas visas pirmiespiedumā sastopamās nošu raksta īpatnības. Oriģinālu skat. LUAB RRGN, R 35012/2

56

Ārija sākas ar afektētu sāpju izsaucienu; vokālā partija ir iezīmīga ar menzurāli sīku nošu kaskādēm, kas zināmā mērā aizplivuro kontūru un vienlaikus ornamentēti izceļ atsevišķus vārdus. Skaņdarba prototipi vismaz daļēji meklējami 17. gadsimta sākuma itāļu ārijās solobalsij ar *basso continuo*: lai atceramies kaut vai šī stila brīnišķīgos paraugus Džulio Kačīni (*Giulio Caccini*, 1551–1618) krājumā *Le nuove musiche* (1601). Smalkiem melodiskajiem rotājumiem bagāts arī Kādes gluži cita satura sacerējums – viņa *Prieka dziedājums* jeb *Freuden-Gesang*, kas tapis tiesas asesora Heinriha Haltermāņa (*Heinrich Haltermann*) un nobilitētā Rīgas ārsta Nikolausa Vites fon Lilienava (*Nicolaus Witte von Lilienau*) meitas Annas kāzām 1683. gada 26. novembrī (LNB, R Bs/1048). Tās ir divas ritornelārijas solobalsij ar *basso continuo*. Otrajā strofā Kāde ievijis šajās svinībās klātesošo spēlmaņu vārdus: tie ir Špringers, Preislers, Vēgers, Hūns un Dāvids³³. Līdz ar to komponists – varbūt pats to nenojaušot – ir radījis savveida epitāfiju vēsturiskās Špringera kompānijas muzikantiem. Šajā pašā sacerējumā pieminētais Širms (*Schirm*) visdrīzāk būs bijis Zāmuels Širms (*Samuel Schirm*), par kuru pagaidām gan trūkst sīkāku ziņu. Viņa vārds parādās dažos 17. gadsimta otrās puses Rīgas tiesu materiālos

33 "Auch Springer/ Praisler/ Weger/ Hun
Greiffz zierlich; David blase nun/
Die Hochzeit-Gäste zuerquicken!"

Šajās vārsnās pieminētie Špringera kompānijas mūziķi, domājams, ir Vencels Preislers (*Wenzel Preisler*), Fridrihs Hūns (*Friedrich Huhn*) un Tobiass Dāvids (*Tobias David*). Interesanti, ka vienā no Rīgas Likuma tiesas protokoliem – tas attiecas uz 1683. gada 16. maiju – Preislers norādīts kā citas muzikantu kompānijas dalībnieks (LNA/LVVA, 1387-1-2: 3–4). Maz ticams, ka runa varētu būt par kādu citu spēlmani ar līdzīgu uzvārdu, kas darbojies tajā pašā gadā.

sakarā ar muzikantu kompāniju savstarpējām ķildām³⁴. Kāde savā skaņdarbā saistījis viņa vārdu ar jaukiem trilleriem, kas ieliksмо ausis. Vai Širms būtu dziedājis konkrētās ārijas? Skaidras atbildes uz šo jautājumu nav.

Ne mazāk izteiksmīgs savā mūzikas valodā ir cits Kādes opuss – divas sēru odas, kas rakstītas mazgadīgo Zviedrijas prinču Gustava un Ulrika piemiņas ceremonijai Rīgas ģimnāzijā 1685. gada rudenī³⁵. Salīdzinot ar iepriekš aplūkoto darbu, vokālā partija šeit kļuvusi reljefāka, vairāk pakļauta retorikai, arī vienkāršāka, dažreiz (kā otrajā odā) tuvināta evaņģēliskās baznīcas dziesmai. Pirmajā odā, kas turpretim skan kā dramatiska runa, ir šādas rindas:

*Riga, Riga, lass auch deine Zehren
fliessen
Und wie Stürme sich ergessen:
Ach! Ja, Du müsst deine Prinzen ehren
und eins Trauerlied lassen hören.
Singe, klinge weit und breit
Traurigkeit.*

Rīga, Rīga, ļauj ar' tu savām žēlabām
plūst
Un kā vējiem traukties:
Ak! Tev pienāktos tavus prinčus godāt
Un sēru dziesmu klausīties ļauties.
Dziediet, aizskaniet tālu un plaši,
Skumjas.

Un tomēr jāatzīst, ka pēc Kaspara Špringera nākošais ražīgākais okazonālo kompozīciju autors ir Johans Valentīns Mēders. Viņa darbus 17. gadsimta 80. gados laidis klajā Georgs Matias Nellers (*Georg Matthias Nöller*, Rīgas pilsētas tipogrāfs 1684–1712), kas iegājis vēsturē arī kā tolaik tikko dibinātā laikraksta – pirmā periodiskā izdevuma Latvijas teritorijā – *Rigische Novellen* izdevējs.

Mēdera darbība ir piesaistījusi jau vairāku muzikologu uzmanību, par to rakstīts arī latviešu valodā³⁶. Pēdējos gados vienu no būtiskākajiem zinātniskajiem apcerējumiem publicējusi igauņu autore Anu Šapere (Schaper 2013: 161–171). Baltijas muzikologus un atskaņotājmūziķus pašsaprotami saistījusi Mēdera dzīve Tallinā (toreizējā Rēvelē, kur tapusi viņa opera *Nelokāmā Argēnija / Die beständige Argenia*, 1680) un Rīgā. Tomēr joprojām trūkst plašāka vēsturiski estētiska pētījuma par Mēdera skaņdarbiem. Johans Matezons (*Johann Mattheson*, 1681–1764) savā leksikonā *Grundlage einer Ehrenpforte...* atskatījās uz Mēderu galvenokārt kā slavenu Dancigas kapelmeistaru (Mattheson 1740: 218–223). Grāmatas autors pirmais centās iepazīstināt ar viņu lasītājus, un vienīgais veids, kā to izdarīt, bija atsaukties uz dažām Matezona rokās nokļuvušajām Mēdera vēstulēm tolaik pazīstamajam Štrālzundes ērģelniekam un komponistam Kristofam Raupaham (*Christoph Raupach*, 1686–1758). Tieši Matezona sniegtais Mēdera apraksts ietekmējis vēlāko autoru veidotos šī komponista biogrāfijas izklāstus nozīmīgākajās mūzikas enciklopēdijās.

34 Skat. iepriekšējā atsaucē pieminēto tiesas protokolu.

35 Skaņdarbu noraksti (19./20. gs.) bez šifra šobrīd glabājas Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā. Tie fiksēti ar nosaukumu *Daniel Kahde. Zwei Traueroden mit Vorspielen für eine Solostimme, Streichquartett und Klavier, v. Jahr 1685.*

36 Raksta autore 1997. gadā publicējusi apcerējumu par Mēderu, īpaši viņa kantātēm Upsālas Universitātes bibliotēkas krājumā, kā arī trīs Mēdera vēstules Rīgas rātei (1712), kas saglabājušās Latvijas Valsts vēstures arhīvā (skat. Fūrmane 1997).

Mēders – augšvācu, iespējams, franku cilmes komponists – dzimis Tīringenes kantora ģimenē. Viņa četri vecākie brāļi arī darbojās kā ērģelnieki un kantori³⁷. Uzaudzis Vāzungenē pie Verras, Mēders sākumā nodevās teoloģijas studijām Leipcigas Universitātē (1669), par ko liecina saglabājušies ieraksti Universitātes imatrikulācijas dokumentos (Schaper 2013: 162; Erler 1909: 282). Viņa turpmākā dzīve – nereti dziedātāja statusā – veda caur vairākiem Vidus- un Ziemeļvācijas kultūras centriem. To vidū bija Gota, Hamburga, Kopenhāgena un Lībeka. No 1674. līdz 1683./1684. gadam Mēders dzīvoja Rēvelē, kur pildīja kantora amatu pilsētas ģimnāzijā. Pēc gandrīz desmit Rēvelē pavadītiem dzīves gadiem viņš devās uz zviedru lielvaras pārvaldīto Vidzemi: 17. gadsimta otrajā pusē tā bija kļuvusi par zviedru lielāko aizjūras provinci, bet Rīga – par Zviedrijas neformālo metropoli.

Jau pirmajā Rīgas apmeklējumā Mēders izpelnījās oficiālajās aprindās apzīmējumu *der Componist*, kas fiksēts pilsētas konsistorijas sēdes protokolā³⁸. Tomēr 17. gadsimta 80. gados viņš uzturējās Rīgā vien īslaicīgi, jo, neraugoties uz vairākiem iespaidīgiem kompozīcijas piedāvājumiem (to skaitā bija Mēdera *Lūkas pasija* un dialogkantāte *Ko gan kurn tas cilvēks?* pēc Jeremijas *Raudu dziesmu* 3. nodaļas), neizdevās gūt stabilu amata vietu. Ir zināms, ka kantora Daniela Kādes darbības laikā Mēders saņēma algu kā pagaidu dziedātājs Domā – līdz brīdim, kad tiktu pieņemti trīs nolikti dziedātāji (*“Es soll biß dreij bestalter Sānger angenommen wird Meder des Sāngers Gage zugeniessen haben”*³⁹). Tas varētu būt viens no iemesliem, kādēļ Mēders Rīgā aktīvi nodevās gadījuma kompozīciju rakstīšanai; protams, to varēja veicināt arī vēlēšanās pievērst savam talantam pilsētas patriciešu un birģeru uzmanību. 1687. gadā viņš jau bija Dancigā, kur līdz 1698./1699. gadam darbojās kā Sv. Marijas baznīcas kapelmeistars. Mēdera nokļūšana Dancigā atspoguļo kādu vispārīgāku tendenci 16.–18. gadsimta mūzikas vēsturē. Kā raksta vācu muzikologs Klauss Pēters Kohs, tolaik Dancigas mūzikas kultūrai bija raksturīgas ciešas attiecības ar Vidusvāciju (domātas mūsdienu Saksijas, Saksijas-Anhaltes un Tīringenes zemes), jo daudzi Dancigas mūziķi nāca no šiem vācu apgabaliem; pretēja virziena migrācija 16.–18. gadsimtā notika daudz retāk (Koch 2018: 99–100).

No Dancigas Mēders tomēr vēlreiz devās uz Rīgu. Ir izdevies atrast kādu viņa visai agrīnu pieminējumu Rīgas tiesu materiālos 1699. gada 6. decembrī. Tas ir avots, kurā izklāstīta kārtējā Rīgas muzikantu tiesāšanās sakarā ar spēlēšanu slavenās Duntenu (Duntes) dzimtas kāzās, kurām Mēders sacerējis jaunu skaņdarbu⁴⁰. Ar zviedru ģenerālgubernatora Ērika Dālberga (*Erik Dahlberg*, 1625–1703) atļauju komponists apmēram desmit mēnešus pildīja mūzikas direktora pienākumus Rīgas Sv. Jēkaba

37 Vecākais brālis Dāvids Bernhards bija ērģelnieks Kopenhāgenas Sv. Dievmātes baznīcā, Johans Frīdrihs pārņēma no tēva kantora amatu Vāzungenē, Johans Nikolauss bija kantors Zalcungenē, bet Maternuss – ērģelnieks Meiningenē, Rotenburgā un, visbeidzot, Vāzungenē.

38 Skat. 1685. gada 10. marta sēdes protokolu, tai skaitā lēmumu par komponista Johana Valentīna Mēdera jaunās *Lūkas pasijas* iespējamo uzvešanu un izdošanu (LNA/LVVA, 1377-1-11: 198–199).

39 Šis ziņas izriet no Rīgas rātes protokola 1686. gada 12. maijā (LNA/LVVA, 749-6-31: 201–202).

40 Skat. Rīgas pilsētas Likuma tiesas protokolu *Johans Frīdrihs Friks pret saviem 2. kompānijas biedriem* (LNA/LVVA, 1387-1-2: 188).

baznīcā, kas piederēja Zviedrijas kronim (Schaper 2013: 168–169), bet no 1701. gada marta līdz pat mūža beigām 1719. gada jūlijā veica Doma ērģelnieka darbu. Pēc Mēdera nāves komponista dēls, notārs Erhards Nikolauss Mēders (*Erhard Nikolaus Meder*, 1689–1744), nodeva Rīgas rātei tēva atstāto baznīcas muzikāliju sarakstu⁴¹. Tikai neliela daļa no tām mūsdienās glabājas Upsālas Universitātes bibliotēkā Zviedrijā.

Rīgā izdotie Mēdera okazonālie darbi pārsvarā ietver nošu materiālu. Tomēr reizēm sastopami tikai šo kompozīciju dzejiskā pirmamata publicējumi. Piemēram, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā glabājas rets konvolūts, kurā atrodams Dancigā iespiests Mēdera *Prieka sveiciens (Freudiger Willkomm)* par godu tronī kāpušā Polijas karaļa Augusta II svinīgajai ienākšanai Dancigas pilsētā 1698. gada februārī (LNB, R W3s/276: 395–398). Lai arī nošu materiāla nav, tomēr var droši pieņemt, ka titullapā minētā karaļa sveikšana “pilnīgā harmonijā” (*“In einer vollständigen Harmonia”*) rosināja Mēderu kā tābrīža Dancigas kapelmeistaru veidot daudz balsīgu un krāšņu partitūru. Taču turpinājumā pakāvēsimies pie tiem komponista darbiem, kuru izdevumi ļauj dziļāk iepazīt viņa skaņrakstu saiknē ar poētisko vārsmojumu.

To vidū ir 1684. gadā Rīgā publicētā *Muzikālā atbals (Musicalischer Nachklang)*, kas rakstīta pilsētas tiesas asesora Johana Rihmaņa (*Johann Richmann*) un viņa līgavas, bijušā Rīgas pastmeistara un Kokneses Pastamuižas īpašnieka Jākoba Bekera meitas Katarīnas Bekeres (*Catharina Becker*) kāzām (LNB, R Bs/1054b). Jāatzīmē šī skaņdarba ritorneles atskaņotājsastāvs – divas vijoles, trombons un fagots ar *continuo* basu.

Vēl jo vairāk mūzikas instrumentārija krāšņums raksturīgs skaņdarbam *Gavilējošās mūzas (Die Frolockende Musen)*, kas sacerēts Rīgas pilsētas sekretāra Dītmāra Cimmermaņa (*Diethmar Zimmermann*, ?–1710) un rātskunga meitas Margarētas Zēdensas (*Margaretha Sehdens*) kāzām 1688. gadā (LNB, R W3s/276: 605–608). Tiesa gan, šī kompozīcija – kā izriet no titullapas un arī dzejas strofām – tika atskaņota Dancigā, bet to izdevis autoram vēl no Rīgas laika pazīstamais tipogrāfs Nellers. *Gavilējošo mūzu* sakarā kļūst acīmredzams Mēdera okazonālo skaņdarbu ārpusfunkcionālais lietojums, jo konkrētajās kāzās īstenībā spēlēja Rīgas rātes mūziķi. Tieši tādēļ, ka viņu spēle bijusi neveikla un kļūdaina, tā vēlāk pieminēta pilsētas vēstures dokumentos (Buchholtz 1888: 32). Tātad Mēders šo skaņdarbu rakstīja kā attālinātu veltījumu, kā mākslinieka rokas sūtītu dāvanu. Kompozīcijai ir divas daļas – arieta, kas pieejama vien kā dzejas publicējums, un līgavas dejas. Pēdējās instrumentārijs ir patiešām ievērojams: divas trompetes (*clarini*), trīs tromboni ar timpāniem un *continuo* ērģelēm. Saskaņā ar tekstu, kura autors visdrīzāk ir pats komponists, te gavilē viss mūzu kalns, viss Helikons. Var tikai pieņemt, ka Dancigā autora rīcībā bija jau citas instrumentārija iespējas. Ar savu spožo un svinīgo skanējumu šī *līgavas dejas* liek atcerēties dažus citus opusus Mēdera daiļradē – piemēram, viņa kantāti *Jubilare Deo omnis terra* basa balsij, trompetei un vijolei ar *continuo* partijām vai kantātes *Dievs, Tu esi mans valdnieks (Gott, Du bist derselbe mein König)* intrādi⁴².

41 Erharda Nikolausa Mēdera iesniegums Rīgas rātei 1719. gada 18. novembrī (LNA/LVVA, 673-1-246: 207–217).

42 Minēto Mēdera kantāšu balsis (manuskripti) glabājas Upsālas Universitātes bibliotēkā, Dībena (*Düben*) kolekcijā. Skat. UUB, vok. mus. i hs. 28: 8 un 28: 6.

Taču atgriezīsimies pie Johana Rihmaņa un Katarīnas Bekeres kāzām! Ārija ar teksta incipitu “Dārgās mūzas, skariet stīgas, izpušķojiet Helikonu!” (“*Wehrte Musen, rührt die Seiten, zieret euren Helicon!*”) ir ieturēta augstā literārā patosā. Dzejas autors (visticamāk, pats komponists) ievijis tekstā dievieti Temīdu, kurai lemts sargāt līgavaini no kļūdainas izvēles un sekot, lai gudrības ziedi uzplauktu vien tikumības dārzos. Tajā pašā laikā Mēders asprātīgi spēlējas ar līgavas uzvārdu (*Beckerin = Bäckerin*), un, lūk – daiļā maizniece jau paveras kā Temīdas dēla, līgavaiņa, kārdinātāja: “Viņa mielo viņu ar saldiem raušiem, ko viņas jaunība izcepusi no ziedu sēklām” (“*Sie speist ihn mit süßsen Kuchen, die Sie aus dem Blumen-Saat jugendlich gebacken hat*”)... Teksta pirmā un priekšpēdējā strofa ir gandrīz identiskas, līdz ar to aicinājums mūzām posties uz svētkiem iezīmē dzejas izklāstā nepārprotamu arku. Pēdējā strofa uztverama kā savveida koda – Junona, Pallāda un Venera ar pīrīdām⁴³ un trim grācijām pavada jauno pāri uz kāzu gultu.

Ārijas dzeja ir trohajiska, mūzika šajā metriskajā ietvarā – dejiska, kvadrātiski strukturēta. Tās sākuma melodiskās repetīcijas atgādina vieglas ritma puantītes, uz kurām autors it kā nostata savu partitūru (skat. 5. piemēru). Turpretim materiāla turpmākajā izstrādē nepiespiesti virknējas sulīgas harmoniskās sekvences. Salīdzinot ar Špringera *līgavas dejām*, kas ar savu noturīgo “poļu manieri” ietiecas stilistiskā pūrismā, Mēdera sacerējums nav nosaucams gluži par deju. Tā prototips vismaz daļēji ir meklējams vācu baroka dziesmā – t. s. *continuo Lied*, ko 17. gadsimta vidū spilgti izkopa, piemēram, Ādams Krīgers (*Adam Krieger*, 1634–1666); viņa darbos sastopamā vienkāršā, dejiskā melodika un jambiskās pāra jeb blakusatskaņas atspoguļo tautasdziesmu ietekmi (skat. 6. piemēru). Stilistiskā saikne ar šo baroka “populāro” jeb demokrātisko atzaru nav nemaz tik abstrakta vai neiespējama, ja ņemam vērā, ka 17. gadsimta 60. gadu beigās Mēders kā students aizvadīja laiku Leipcigā: vēl nesen – ap gadsimta vidu – šī pilsēta bija divdesmitgadīgā Krīgera darbošanās vieta, un tieši te 1657. gadā publicēts arī pirmais viņa *āriju* (strukturāli drīzāk dziesmu) izdevums.

---

43 Pīrīdas (gr. *perides*) – mūzas grieķu mitoloģijā, deviņas māsas. Saskaņā ar nostāstu, viņas sacentās dziedāšanā ar jaunākām mūzām, zaudēja šo sacensību un tika pārvērstas par žagatām.

Wehr - te Mu - sen rührt die Sei - ten, zie - ret eu - ren He - li - con!
 Laßt die Frö - lig - keit aus brei - ten dem be - krantz - ten The - mis - Sohn!

der sich heu - te läs - set trau - en (wie wir Ihn mit Won - ne schau - en)

mit der schö - nen Be - cke - rinn, sei - ner Her - tzens Kö - ni - gin.

5. piemērs. Johana Valentīna Mēdera ārija no skaņdarba *Muzikālā atbals* Johana Rihmaņa un Katarīnas Bekeres kázām (Rīga, 1684). Oriģinālu skat. LNB, R Bs/1054b

61

1. Es kann nichts Bess'-res sein, als un-ser Ne - ckar - wein. Sein Lob ist fast un-zäh - lich, er

1. Es kann nichts Bess'-res sein, als un-ser Ne - ckar - wein. Sein Lob ist fast un - zäh - lich, er

macht die Men - schen fröh - lich, und ist nicht gar zu hit - zig,

macht die Men - schen fröh - lich, und ist nicht gar zu hit - zig, drum blei - ben wir fein wit - zig,

6. piemērs. Ādama Kriģera ārija *Nekārvoīnam jābūt gardam* (*Der Neckarwein muß köstlich sein*) no krājuma *Neue Arien... nebenst ihren Rittornellen... zu singen und zu spielen* ("Jaunas ārijas.. ar rittorneli.. dziedāšanai un spēlēšanai"), Drēzdene, 1676

Pilnīgi citā raksturā veidota Mēdera ārija *Ilgās alkas* (*Das lange Verlangen*). Tā rakstīta pilsētas ārsta Gviliāna (Guljelma) jeb, īstajā vārdā, Vilhelma fon Langes (*Wilhelm von Lange*, 1656–1698) un Karaliskā galma ārsta Nikolausa Vites (*Nicolaus Witte*, 1618–1688) meitas Ģerdrūtes (Ģertrūdes?) kāzām, kas svinētas Rīgā 1685. gada vasarā (LNB, R Bs/1049). Nikolauss Vite, Zviedrijas valdnieka nobilitēts kā fon Lilienavs (*von Lilienau*), bija pirmais Rīgas pilsētas ārsts (*Stadtphysicus*). Arī šī Mēdera kompozīcija ir ritornelārija, bet viendabīgam instrumentu sastāvam – tikai sfīgu ansamblim ar *continuo* basu (skat. 5. attēlu). Ārijas autors poētiski apspēlē līgavaiņa un līgavas vārdus – lūk, gari noilgojies (“*der lang verlangte*”) Langs zēģelē uz baltajām liliju pļavām (*Lilienauen*), kur mājo mīļotā. Tiešajā runā Mēders izmantojis arī vidusleļvācu valodas vārdus. Piemēram, Langs sauc mīļoto: “*Min leeve Drutken!*” (“Mana mīļā Trūdīte!”); vai arī “*Drutken (spricht Er) is min Brutken*” (“Trūdīt’ (teic viņš) ir man’ brūtīt’”). Vidusleļvācu valoda kopš viduslaikiem bija izplatīta Vācijas ziemeļos. 16.–17. gadsimtā – agrās jaunaugšvācu valodas uzplaukuma laikmetā – tajā joprojām runāja daudzi vācbaltieši, jo šī valoda dominēja viduslaiku Hanzas savienībā. Tieši lingvistisko krāsainību un lokālās kultūras klātbūtni gribētos izcelt kā vienu no aplūkojamā teksta vērtībām. Turklāt Mēders bagātīgi izmanto aliterāciju un asonansi, piešķirot tekstam īpašu skanīgumu.

Ārijas mūzika ir ļoti izteiksmīga. Tai piemīt plaša vokālā elpa un vijīga melodika, kas vietumis saskaņā ar tekstu skaisti izcelta. Jāņem vērā, ka Mēders pats bija dziedātājs, apveltīts ar tenora balsi, un tas nav mazsvarīgs faktors, spriežot par viņa komponista rokrakstu. Vienlaikus pieminēšanas vērts ir ritorneles kontrapunktiskais izklāsts, ar ko autors apliecinājis *figurālās* rakstības eleganci pat šādā nelielā skaņdarbā. Opusa beigās – trīs zīmīgie burti *S. D. G. (Soli Deo Gloria)*, ar kuriem Mēders tradicionāli un laikmetam tipiskā veidā parakstīja savus skaņdarbus. Tas, ka konkrētā frāze lasāma uz kāzu skaņdarba lapas, ir vismaz Rīgas izdevumiem neparasti un tādēļ uzmanības vērts. Arī vēlāk Rīgā izdoto *Gavilējošo mūzu* (1688) arietas noslēgumā ir sakrāla satura paraksts – vārds *Amen*.

A R I A.

Seht! der lang verlangete Lang Seht! der lang verlangete Lang
 in vollem Schwang nach den weissen Lil- jen
 Auen / wo die liebste Witt in ist / die verlangete get
 an zu sehn / Ihren Langen an zu schauen.

Seht! wie Sie jetzt prangt! Da Sie kein Lang verlangt /
 Und Ihn verlanget kein ansehnen /
 Sie die liebste Wittin nun /
 Kann mit Ihm fort lange ruh'n /
 Und empfindet nicht mehr Verlangen.

Sie / als eines Doctors Braut /
 Komt kenne nun das Kraut /
 Das Sie länger Lieber kauft /
 Länger wird die Liebe fort /
 Als erodet die lange Zeit /
 Die manch Heze sonst jurestet.

RITTORNELLO
 à doi Viole di Camba e Violon
 con il Ballo Continuo.

Volsi presto.

5. attēls. Mēdera ārijas *Ilgās alkas* (*Das lange Verlangen*) oriģinālizdevums, 1685 (LNB, R Bs/1049)

Mēdera ārijas poētiskā struktūra ir ļoti skaidri organizēta – ikkatra sešrindu strofa ir veidota t. s. *Schweifreim* (burtiskā tulkojumā, *astes atskaņu*) pantmērā:

- a Seht! der lang verlangte Lang
- a Seegelt nun in vollem Schwang
- b Nach den weissen Liljen-Auen,
- a Wo die liebste Wittin ist,
- a Die verlangete lange Frist,
- b Ihren Langen anzuschauen.

1685. gadā Rīgas tipogrāfs Nellers izdeva vēl vienu Mēdera skaņdarbu – ritornelāriju un tai sekojošu līgavas deju (jeb polonēzi) divām vijolēm ar *continuo* basu. Šis sacerējums rakstīts Rēveles tirgoņzeļļa Hermaņa Fēgezaka (*Herman Vegesack*) un Rēveles Lielās Ģildes bijušā birģera Kristofera Vistinghūzena (*Christopher Wistinghusen*) meitas Annas kāzām (UUB, Personverser, Ensk. Fol. 1680–1689 [Vegesack]). Kā lasāms kompozīcijas titullapā, autors jaunajam pārim to sūtījis no Rīgas. Līdz šim analizēto iespieddarbu vidū ārija izceļas ar neparasti krāšņu melodiku, kuras atskaņojums prasa smalku, varētu pat teikt, virtuozu dziedājumu. Mūzika šeit pilnā mērā bauda teksta sākumstrofā pieminētās pavasara lakstīgalu balsis ar to saldajām kadencēm. Taču ne tikai tās. Visai izvērstais dziedājums (deviņas strofas) ievij sevī arī personiskākus akcentus: Fēgezaks atklājas kā autora labvēlis, atbalstītājs un mākslas cienītājs. Abu draudzīgās saites vēl no Rēveles laika ir skaidri nolasāmas šajā ārijā, kurai sekojošo deju autors vienā no strofām atklāti nosaucis par “poļu melodiju” (“*und ermuntert Eure Reih/ mit der Polln’schen Melodey*”), resp., mums jau pazīstamo polonēzes versiju. Raugoties no dzejas formas viedokļa, Mēders šeit izmantojis līdzīgu strofiskās uzbūves principu kā iepriekš ārijā no *Muzikālās atbalss* (1684): valda četrpēdu trohajs vispirms krusteniskajās, tad pāru jeb blakusatskaņās.

Stilistiski nedaudz atšķirīgs piemērs ir 1685. gadā izdotā Mēdera *Īsa žēlabu dziesma* (*Kurtzes Klag-Lied*) sakarā ar Pērnavas birģermeistara Heinriha Šverda (*Heinrich Schwerd*, ap 1610–1685) nāvi (LNB, R Bs/1057). Šī miniatūra rakstīta diskantam un divām *viola da gamba* balsīm ar *continuo* basu. Izdevuma titullapā teikts, ka komponists to sacerējis “*in einer schwachen Melodey*” – resp., vieglākā, vienkāršotākā, it kā pieticīgākā stilā. Iespējams, autors vērsis uz to publikas uzmanību tādēļ, ka šīs liriskās sēru ārijas prototipam viņš izmantojis evaņģēliskās baznīcas dziesmu. Taču jāņem arī vērā, ka tieši šādas rakstības tradīcijas Rīgā tolaik dominēja un guva vislielāko atzinību. Mēdera dzejas teksts pauž īsti barokālu patosu: “Ak, Pērnavā! Liec Embahas upei izplūst milzu as’rās” (“*O Pernau! Laß den Embach-Fluß in lauter Thränen sich ergiessen*”). Patiesībā Embaha (īgauniski saukta Emajegi, latviešiem pazīstama kā Mētras upe) nav nekādi saistīta ar Pērnavu. Tās krastos atrodas mūsdienu Tartu (Tērbata). Taču šo salīdzinājumu var uztvert kā iespaidīgu alegoriju: sāpes un ciešanas mērotas ar vienu no lielākajām upēm Igaunijā. Maz ticams (vismaz tā gribētos domāt), ka autors būtu kļūdījies ģeogrāfijā... Pati ārija, kuru ievada neliela, stīgu instrumentu imitāciju caurausta simfonija (*sinfonia*), kā jau tika minēts, atsauc atmiņā evaņģēliskās baznīcas dziesmu. Vienlaikus ārijas plastiskums, vijīgais plūdums un iezīmīgi kantilēnās kadences tuvina to 17. gadsimtā uzplaukušajai itāļu kanconai. Pagaidām šis ir tikai atsevišķs novērojums. Par Mēdera mūzikas ģenēzi plašākā aspektā, īpaši itāļu mūzikas iespaidu uz viņa daiļradi, būtu nepieciešams speciāls pētījums.

Secinājumi

Okazionālie jeb t. s. gadījuma skaņdarbi ir samērā liela 17. gadsimta Rīgas mūzikas mantojuma sastāvdaļa. Tā kļūst arī par interesantu fokusu, caur kuru iespējams iepazīt Baltijas reģiona laicīgās mūzikas dzīvi un meklēt tās saites ar Rietumeiropas kultūru. Ir saglabājušies ap trīsdesmit sacerējumu ar oriģinālpertitūru izdevumiem vai to vēlāka laika norakstiem, kas sniedz iespēju vērtēt ne tikai dzejas (okazionālās dzejas izdevumi veido ļoti bagātīgu seniespiedumu klāstu), bet arī mūzikas stilistiku. Neraugoties uz šķietami fragmentēto ainu (daudzas sīkās kompozīcijas pašas par sevi līdzinās mozaikas gabaliņiem), šie skaņdarbi raisa zinātnisku interesi, jo tie ļoti spilgti – pārvarot mazās, ar konkrētu notikumu saistītās mikropasaules ietvarus –, atklāj būtiskas sava laika muzikālās prakses iezīmes.

Rakstā analizētie mūzikas piemēri atspoguļo trīs ievērojamāko 17. gadsimta Rīgas autoru – Kaspara Špringera, Daniela Kādes un Johana Valentīna Mēdera – māksliniecisko potenciālu. Kopumā visi aplūkotie okazionālie skaņdarbi liecina par vairāk vai mazāk bagātu Eiropas mūzikas konteksta iespaidu. Šo kompozīciju stilistiskais diapazons sniedzas no renesansē un agrajā barokā izplatītiem dejritmiem līdz afektētai retoriskai izteiksmei, no evaņģēliskās baznīcas dziesmas līdz itāļu kanconai un populāra tipa vācu *continuo* dziesmai.

Salīdzinot divus ražīgākos okazionālās mūzikas autorus 17. gadsimta Rīgā, Kasparu Špringeru un Johanu Valentīnu Mēderu, var formulēt būtisku atšķirību abu mūziķu pieejā šāda veida darbu sacerēšanai. Špringera kompozīcijas pārsvarā ir dejas, turklāt tieši līgavas dejas, kas rakstītas ciešā saiknē ar kāzu rituālu. Mēders radīja ar rituālu faktiski nesaistītu mūziku. Atšķirībā no Špringera viņš nebija rātes dienestā un viņam nevajadzēja tiešā veidā apkalpot svinību dalībniekus (to apliecina, piemēram, rakstā pieminētais gadījums, kas saistīts ar Dītmāra Cimmermaņa un Margarētas Zēdensas kāzām 1688. gadā). Šī atšķirība ir ietekmējusi abu autoru mūzikas stilistiku. Mēdera kompozīcijas iezīmīgas ar visai brīvu sava laikmeta populāro žanru un formu pārtveri, kā arī kontrapunktiskās rakstības paņēmieniem, un kopumā tās atklāj pavisam citu māksliniecisko līmeni nekā Kaspara Špringera mūzika. Arī Daniela Kādes nedaudzo darbu sīkāka analīze rāda, ka tie būtiski atšķiras no Špringera bagātīgi producētajiem okazionālajiem sacerējumiem.

Visbeidzot, tomēr jāatzīmē: lai cik suverēna sfēra būtu okazionālā mūzika, tā nav nošķirama no komponistu kopējās radošās darbības un viņu mākslinieciskās izteiksmes veida. Mēdera talanta lielums, piemēram, atklājas vien visu viņa daiļradē pārstāvēto žanru savstarpējo attiecību mezglā, kas ietver gan kāzu āriju un līgavas deju, gan garīgu kantāti, pasiju un operu.

SOME NOTES ON 17th CENTURY OCCASIONAL MUSIC WORKS IN RIGA

Lolita Fūrmane

Summary

Keywords: bridal dance or *Brauttanz*, Polish dances, *chorea polonica*, 'Italianisms' in German poetic texts, the Continuo Lied

This article is devoted to one of the most interesting and productive creative practices in the history of 17th century music – occasional music compositions (in German – *Kasualmusik*, as well as *Gelegenheitsmusik*). It is a relatively large part of Riga's 17th century musical heritage. It also becomes an interesting focal point for exploring the secular music life of the Baltic region and its connections with Western European culture. The preserved heritage includes about thirty compositions with original music scores or later transcriptions, which provide an opportunity to evaluate not only the textual sources (occasional poetry editions represent a very rich collection of ancient prints) but also musical stylistics. Despite the seemingly fragmented picture created by many tiny compositions as small pieces of a mosaic, these works are of scientific interest because they reveal the essential features of musical practices of their time, transcending the event-specific frames of a micro-universe.

Most of the Riga occasional music compositions of the 17th century have survived in the collection of the prominent Baltic German collector and bibliophile August Wilhelm Buchholtz (1803–1875). The widest range here is music for weddings (i.e. bridal dance) and funerals. It was these compositions, as the only examples of the early modern music industry, that reached the audience through the hands of the Riga's typographers. The composers who created the works were often also authors of the lyrics. Their compositions tell not only about the authors and the addressee of their work – mostly influential burghers of Livland, which was the largest citadel of Sweden on the other side of the Baltic Sea, but also about literary and musical tastes, and characteristic layers of social behaviour. This paper focuses on the occasional music pieces of several 17th-century composers from Riga in their historical and stylistic contexts, as well as the features of the poetic structure of some works.

The music samples analysed in the article reveal the artistic potential of the three most prominent 17th-century Riga composers – Caspar Springer (in Riga ca. 1646 – ca. 1699), Daniel Kade (or Kahde, Cadeus, 1631–1689) and Johann Valentin Meder (1649–1719). Springer's compositions were predominantly dances, furthermore bridal dances written with a strong connection to the wedding ritual. In their rhythmic expression, they are comparable to so-called Polish dances of the Baroque era. Meder, with his rather free interception of popular genres and forms of the era, as well as his counterpoint techniques, marks an entirely different artistic level. All in all, the pieces examined in the area of the occasional compositions reveal rich contexts of European music, for example, 'Italianisms' in early 17th-century German music.

Although steps have been taken to identify this heritage, Riga's musical production in the field of occasional compositions has not yet fully catalogued. Therefore, the appendix to this article provides an overview of the compositions so far identified as a small database for further research. The article uses reproductions of sheet music collections from the National Library of Latvia, the University of Latvia Academic Library as well as from the Jagiellonian University Library in Kraków.

AVOTI

ARHĪVI

LNA/LVVA (Latvijas Nacionālais arhīvs / Latvijas Valsts vēstures arhīvs)

673. fonds – Rīgas maģistrāta Ārējais arhīvs (*Äusseres Rigaschen Rats Archiv*):

673-1-246: Mūziķi un komedianti

749. fonds – Rīgas maģistrāta Galvenā kanceleja (*Rigasche Ratsoberkanzlei*):

749-6-3: Rātes sēžu protokoli (15.10.1645.–30.12.1647.)

749-6-31: Rātes sēžu protokoli (13.03.1686.–22.09.1686.)

1377. fonds – Rīgas pilsētas konsistorija (*Rigasches Stadt-Konsistorium*):

1377-1-11: Konsistorijas protokolu norakstu krājums (1624–1689)

1387. fonds – Rīgas pilsētas Likuma un Policijas tiesa (*Rigasches Gesetz- und Polizei-Gericht*):

1387-1-1: Tiesas protokolu grāmata (1665–1675, 1681)

1387-1-2: Tiesas protokolu grāmata (1683–1704)

4038. fonds – Rīgas Vēstures un senatnes pētītāju biedrība:

4038-2-239: Manuscripta Livonica. Abschriften von Gotthard Tobias Tielemann.
Das Jahr 1847

BIBLIOTĒKAS

BJ (Biblioteka Jagiellońska): Jagaiļa Universitātes galvenā bibliotēka Krakovā

Berol. Mus. ant. pract. H 510:

[Haßler, Hans Leo.] *Venusgarten: | oder | Neue lustige liebliche Tantz/ | Teutscher vnd Polnischer art/ auch Galliarz|den vnd Intradenn/ mit 4. 5. 6. stimmen/ mit vnd ohne Text/ zur | Musicalischen kurtzweil vnd recreation den Vocal vnd Instru=|mentalmusicanten zum besten/ auß vnterschiedlichen Exem=|plarn in ein Opusculum zusammen gebracht/ | vnd componirt | durch | Hanns Leo Haßler von Nürnberg/ | Vnd | Valentin Haußmann Gerbipol. – Gedruckt zu Nürnberg/ bey vnd in ver=|legung Paul Kauffmanns. | M D C XV*

EMTA (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Raamatukogu): Igaunijas Mūzikas un teātra akadēmijas bibliotēka

RR 3 Arro/Geschichte:

[Arro, Elmar.] *Geschichte der Baltischen Kirchenmusik und geistlichen Tonkunst: Versuch einer musikhistorischen Rekonstruktion, 1981 [Maschinenschrift]*

68

LNB (Latvijas Nacionālā bibliotēka), Reto grāmatu un rokrakstu krājums

LNB, R Bs/1043:

[Springer, Caspar.] *Hochzeitlicher BrautzTantz/| Dem Ehrwürdigen/ Achtbahren und WolGelahrten | Herrn HENRICO ADOLPHI, | Treuen Seelsorger der Vnteutschen Gemeine in Doblen/ | alß Bräutigam: | Wie auch seiner Hertzgeliebten Braut/ | Jungfr. ANNA/ Seel. Hrn: Eberhard Mez|yers auch Vnteutschen Doblenischen Predigers hinterlas=|senen Tochter/ | zu sonderbaren Ehren aufgesetzt | von | CASPARO Springer/ Eines Hoch Edl. und Wolw. Rahts der Königl. | Statt Riga bestalten Princ. Mus. Instrum.*

LNB, R Bs/1045:

[Anonym.] *Hochzeitliches | Nymphen=Gespräch/ | Welches bey | Vermählung | Des | Edlen Groß=Achtbaren und Wohlgelahrten | HERRN | Pauli Brockhausen/ | Dieser Königlichen Stadt Riga wohl=bestalten Secretarii, | Mit der | Groß=Ehr und Hoch=Tugend=begabten | JUNGFER | SOPHIA BREVERI, | Den 27. Jan. des jetztlauffenden 1690. Jahres gehalten wurde/ | Willigst | Aufgesetzt und in die Music gebracht | Von | J. A. S. – RIGA/ gedruckt bey Georg Matth. Nöller*

LNB, R Bs/1046:

[Anonym.] *Hochzeitliches Ehren=Lied | oder | Lieb=Gedicht. | Welches zu sonderlichen Favor und Ehren auff den Namen | und dero Hochzeitlichen Ehrentag | Deß | Ehrwürdigen Andächtigen vnd Wolgelahrten Herrn Bräutigams | H. OLAI KERSCONII | Pastoren auff Dünemünden | Vnd dero | Ehr vnd viel Tugendreichen Jungfrauen Braut | MARGARETA | Des Vornehm geachten Vesten vnd Manhafften | Selhigen*

Hr. Nicolai vom Hoffwe Eheleibliche | hinterlassene Tochter. | So | Den 22. Octobris dieses 1645. Jahres auff Pabbus celebriret | vnnd gehalten worden | Ist | Von mir seinem nicht übel gewogenen/ sondern | guten Freunden zu Ehren gedichtet | vnd übergeben. | von | G. B. – Riga/ Gedruckt durch Gerhard Schrödern/ 1645

LNB, R Bs/1047:

[Springer, Caspar.] Fünffstimmiger Braut-Tantz/ | Auff das hochzeitliche Ehr- und Freuden-Fest | Des Wol-Edlen/ Vest-Gestrengen und | Hochgelarten | Herrn Melchior Dreilingk/ | Hiesiger Stadt Ober-Gerichts-Vogts/ &c. | Und | Der Wol-Edlen/ Hoch-Ehr und | Viel-Tugendreichen | Jf: Elisabeth von Schwanenbergk/ | Welches den 7. Decembr. lauffenden 1665sten Jahres | feyerlich begangen ward/ | gesetzt | von | Casparo Springern/ E: E: und Hochw: Rahts allhie | bestalten Princ: Mus: Instrum. – Riga/ gedrukkt durch Heinrich Bessemessern/ 1665

LNB, R Bs/1048:

[Kahde, Daniel.] Freuden-Gesang | Zu | Hochzeitlichen Ehren/ | Dem | Tugend-Edlen Paare | Herrn Heinrich Haltermann/ | Wohlverordnetem Assessori des löblichen Königl: | Burg-Gerichtes allhier | Und | Jungfrauen Anna Witten von Lilienu/ | Herrn Doctoris Nicolai Witten von Lilienu/ | Ihr: Königlichen Majest: zu Schweden Leib-Medici | und dieser Königl: Stadt Ober-Physici | Eheleiblichen Tochter/ | So | Den 26. Novemb. lauffenden 1683sten Jahres angestellt; | Welchen | Seine Schuldigkeit zu erweisen/ in Reimen verfasset | Und | Mit 1. Stimme und 2. Violinen/ nebst dem Basso Continuo | zu singen und zu spielen/ wolmeinend gesezset | Daniel Kahde/ Cant. und Chori Musici | Rigensis Director. – RIGA/ | Gedruckt mit des Sel: Bessemessers Schrifften

LNB, R Bs/1049:

[Meder, Johann Valentin.] Das lange Verlangen | Des | Wohl-Edlen/ Groß-Achtbahren und Hochgelahrten | HERRN/ | Herrn Guilian | von Langen/ | Der Medicin Doctorn und hiesiger Stadt | PRACTICI, | und | Der Wohl-Edlen/ Groß-Ehr- und Tugendbegabten | JUNGFER/ | Jgf. Gerdrut Witte | von Lilienu/ | Des | Hoch-Edlen/ Groß-Achtbahren/ Hochgelahrten und | Hoherfahrnen HERRN/ | Herrn Nicolaus Witte von Lilienu/ | Ihr. Königl. Majest. zu Schweden wohlmeritirten | Leib-MEDICI und hiesiger Königl. Stadt | Ober-PHISICI, | Eheleiblichen Jungfer Tochter/ | erfüllet/ | An Dero feyerlichen Hochzeit-Begängniß/ (so geschehen den 24. Julii | Anno 1685. allhier in Riga) | Und | Zu unterdienstlichen Ehren in einer ARIA vorgestellt | Durch | JOHANNEM VALENTINUM Meder. – RIGA/ Gedruckt bey Georg Matthias Nöllern

LNB, R Bs/1051:

[Springer, Caspar.] Zwey-Choriges Hirten-Lied | Gespräche/ | Den itzigen beiden Hochzeitern/ | Dem | Woll-Edlen/ Ehrenvesten und Wolgelahrten | Herren | AXEL JOHANN ME-|YERN VON GÜLDENFELD/ | Vnd der | Woll-Edlen/ Viel Ehr und Tugendreichen | Jungfrauen | CATHARINA von Vlenbrock/ | Des | Woll-Edlen/ Gestrengen/ Groß-Achtbahrn/ Hochgelahrten | Hoch und Wollweisen Herrn | Heinrich von Vlenbrocks/ | Erbgesessen auff Stubben See. Wolverdienen Bürgermeisters | und Oberlandvogts allhier/ Eheleiblichen Tochter/ | Zu | Sonderbahren Ehrenleistung unter den beiden | Hirten-Nahmen/ | Mirtillo und Galathe/ | In 5. Stimmen gebracht und besehlet | von | CASPARO Springern/ Eines Hochweisen Rahts | allhier bestallten Princ. Mus. Instrum. – Zu RIGA | Bey Gerhard Schrödern gedruckt/ Im Jahr | Christi/ M.DC.LII

LNB, R Bs/1053:

[Springer, Caspar.] *BrautzTantz/ | Auff Hochzeitlichen Freuden=Tag/ | Dem | Wol=Edlen und Vesten Herrn | Johann von Preißwald/ | Wohlbestalten General Auditeurn der | Königl. Guarnisonen in Liefland/ | Wie auch | Der Edlen/ Ehr= und viel Tugendreichen | Jungfr. Sophia Dvnten/ | Herrn MARTEN DVNTENS/ Vornehmen | Kauff= und Handels=Herrn allhie/ Eheleiblichen | Tochter/ | Zu Ehren aufgesetzt/ den 20. Febr. | von | Casparo Springern/ Sil. | Eines Wol=Edlen/ Hochweisen Rahts bestalten Principal | Musico Instrumentali. – Gedruckt zu Rigal bey Gerhard Schrödern/ | Anno M.DC.LIV*

LNB, R Bs/1054b:

[Meder, Johann Valentin.] *Musicalischer Nachklang | Bey | Des Wohl Edlen/ Mann= Vest und Wohlgelahrten | HERRN | Johann Richmann/ | Des Königlichen Schwedischen Burg=|Gerichts in Riga verordneten Assessoris/ | Und | Der WohlEdlen/ Viel=Ehr= und Tugendbegabten | Jungfer Catharina Becker/ | Des Weyland | WolEdlen/ Groß Achtbahren und Wolfürnehmen | Herrn Jacob Beckers/ | Königlichen Schwedischen Post=Directoris in Liefland/ und Erbgesesse=|nen auf Klauenstein/ | Nachgelassenen jüngsten Jungfer Tochter/ | Erfreulichem Hochzeit=Fest/ | welches | den 25. Tag des Augustmonden dieses 1684. Jahrs | solenniter celebriret wurde | besungen | von | Johanne Valentino Medero. – RIGA/ | Drukts mit Nöllerischen Schriften Jo. Zachar. Nisius*

LNB, R Bs/1056:

[Springer, Caspar.] *Vierstimmiger BrautzTantz/ | Zu Ehren der Hochzeit=Feyer/ | Des ädlen wolgeparten Paares | Als | Herren Capitain Henrich Schleyers/ | Und | Jungfr. Elisabet Magdalenen Andersons/ | So gehalten in Riga A. 1661 den 12. des Herbstmonats/ | gesetzt und übergeben | von | CASPARO Springern/ E. Edl. Hochw. Rahts alhier | bestalten Princ. Musico Instr. – RIGA/ | Gedruckt durch Henrich Bessemessern. 1661*

LNB, R Bs/1057:

[Meder, Johann Valentin.] *Kurtzes Klage=Lied/ | Welches | Dem weyland | Wohl=Edlen/ Hoch=Ehrenvesten/ Groß=Achtbarn | und Hoch=Weisen Herrn/ | Herrn Heinrich | Schwerd/ | Der Königl. An=See= und Handels=Stadt Pernau | Wohlverdienten ältesten Bürgermeister/ | Nach dem Er das 75. Jahr seines Alters erreicht/ | und mit grossem Leid der gantzen Stadt/ Ihm aber selbst zur grössten | Himmels=Freud/ den 15. Martii die Jammer=volle Welt verlassen/ | und den 3. April dieses 1685sten Jahrs solenniter | begraben wurde/ | Zu seinen Letzten Ehren/ den Vornehmen Anver=|wandten aber zu Trost in einer schwachen | Melodey | Von einer Discant= und 2. Viol di Gamb Stimmen | Auff groß=günstiges Begehren hat besingen | und aus Riga übersenden | wollen | Johann Valentin Meder. – RIGA/ | Gedruckt mit Nöllerischen Schriften*

LNB, R W3s/276 [Personalia], konvolüts, 395–398:

[Meder, Johann Valentin.] *Freudiger Willkom/ | Womit | Den Allerdurchlächtigsten/ Großmächtigsten | Fürsten und Herrn/ | HERRN | AUGUSTUM | Den Andern/ | Von Gottes Gnaden/ König in Pohlen/ | des Heil. Röm. Reichs Ertz= Marschallen und | Chur=Fürsten/ Groß=Herzogen in Litthauen/ zu Reussen/ | in Preussen/ Masovien ... | Seinen Allernädigsten König und Herrn/ | Bey Ihro Königl.*

Majest. pompeusen Einzug | in Dero Königl. Stadt Dantzig/ | (So geschehen im Februar. 1698.) | In einer vollständigen Harmonia | allerunterthänigst begrüßen wollen | Ihre Königl. Mayest. | Unwürdigster Knecht | Joh. Valentin Meder, | Capellmeister. – Dantzig/ gedruckt bey Johann=Zacharias Stollen

LNB, R W3s/276 [Personalia], konvolüts, 605–608:

[Meder, Johann Valentin.] *Die | Frolockende Musen | über die | Geglückte Liebe | Des | Wohl=Edlen/ Groß=Achtbaren und Wohl=|Gelahrten | Herrn Diethmar | Zimmermann/ | Wohlbetrauten Secretarii der Königl. Stadt | RIGA/ | Und der | Wohl=Edlen/ Groß=Ehr= und Tugendbegabten | Jungfr: Margaretha | Sehdens/ | Des | Wohl=Edlen/ Groß=Achtbaren und | Wohlweisen | Herrn Rötger Sehdens/ | Wohlansehnlichen Rahtsherrn daselbst/ | Eheleiblichen Jungfer Tochter/ | In einer Ariette und Braut= Tanz | hier in Dantzig besungen | von | Johanne Valentino Meder / | Capellmeistern. – RIGA/ Gedruckt bey Georg Matthias Nöllern/ 1688*

LUAB RRGN (Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļa)

LUAB RRGN, R 2216:

[Springer, Caspar.] *Klag=Gedicht | Vber den Tödlichen Hintritt | Der | Erläuchten Hoch= und Wol=Gebohrnen | FRAVEN / | Fr. MAGDALENEN | Gräfin von Thurn/ Valsasina und Pernau/ | Gebohrnen Gräfin von Hardegg/ Glatz/ im Machlande/ Frauen | der Graffschafft Schmidal auff Juliusburg/ Wolffpäßspingen/ | Ober Rußbach und Ober Absdorff/ &c. | Alß | Dieselbe den 20. Augusti des zu Ruhe gelegten 1651sten Jahres zu Pernau in | Ihrem Erlöser Christo JEsu Selig entschlaffen/ den 8 Februarii dieses 1652sten | Jahres nach/ in der Thumbkirchen allhier zu Ihrem Ruhe=|bettlein gebracht ward. | Aus Traur=bezeigendem Gemühte gestellet | von | Casparo Springern/ Sil. Eines Hochweisen | Rahts zu Riga Bestalten Principal Musico | Instrumentali. – In RIGA | Gedruckt/ Bey Gerhard Schrödern. 1652*

71

LUAB RRGN, R 22038:

[Springer, Caspar.] *Hochzeitlicher Braut=Tanz/ | Beneben | Einer Anmahnung zur Freude/ an die Gäste/ | Dem | Wohl=Edlen/ Ehrenvesten und Wohlgelahrten | Herrn | HERMAN MEINERS/ | Hoff=Secretario/ | Wie auch | Der Wohl=Edlen/ Ehr= und Viel Tugendreichen | Jungfrauen | SOPHIA von DVNTE/ | Wohlwerdienten Ober=Kämmer allhie/ | Eheleiblichen Tochter/ | Zugeschrieben | von | Casparo Springern/ Sil. | Eines Wohl=Edlen/ Hochweisen Rahts bestalten Principal | Musico Instrumentali. – Zu RIGA/ | Gedruckt durch Gerhard Schrödern/ | Anno 1654*

LUAB RRGN, R 35012/2:

[Kahde, Daniel.] *Den | Erläuchten/ Hoch= und Wohl=gebohrnen | Herren | Herrn Heinrich/ | Graffen von Thurn/ Valsasina und | Pernau/ &c. &c. | Ihrer Königl. Maj: und der Cron Schwe=|den hoch=ansehnlichen Herren Reichs Rath/ und | General Lieutenant über die Lieffländische | Cavallerie &c: | Denn auch | Dessen Hoch=geliebte Gemahl | Die | Durchläuchtige/ Hochgebohrne Fürstinn | und Frau | Frau Johanna/ | Gebohrne Marq=Gräffin zu Baden und | Hochberg &c: &c: | Bei | Dero Hoch=Ansehnlichen BeErdigung | zu BeEhren | setzte und musicirte dieses | auß | schuldiger Pflicht | Daniel Kahde/ Chori Musici Rigensis Director. – RIGA/ | Gedruckt durch Henrich Bessemessern. 1661*

LUAB RRGN, R 35017/3:

[Springer, Caspar.] *Fünffstimmiger Braut-Tantz/ | Welchen | Als | Dem Wolädgelbohrnen/ Gestrengen und Manifesten | Herrn GEORG GROT, | Ihr. Königl: Maj: zu Schweden wolbedienten | Kriegs-Commissario | Die WolEdelgeborne/ Hoch-Ehr- und Tugendreiche | Jungfr: ANNA von Riegemann/ | Des weyland WolEdelgebohrnen/ Gestrengen/ Vest- und Manhafften | Herrn Diedrich von Riegemann/ Erbherrens auf Brinckenhoff/ | Assessorn des Königl. Waisen-Gerichts Dorpatschen Kräyses/ | nachgelassene eheleibliche Tochter/ | ehelich anvertrauet wurde/ | Auß schuldiger Willigkeit aufgesetzt | CASPARUS Springer/ E. E. und Hochw. Rahts alhie bestalter | Princ. Music. Instrument: – RIGA/ gedruckt durch Henrich Bessemessern/ 1668*

LUAB RRGN, R 35144/3:

[Springer, Caspar.] *Tantz/ nach Ahrt der Pohlen. | Bey der Adelichen Vermählung | Deß Woll-Edlen/ Mannfesten und Wollgelahrten/ | Herrn Didrich von Diepenbrock/ | Erbherrn auf Salis, wollbestalten Assess. | des Königl. Burg-Gerichts/ | Als | Herrn Bräutigams/ | Und | Der Woll-Edlen/ Viel-Ehr- und Tugendreichen | Jungfrau Anna von Dunte/ | Deß weyland Woll-Edlen/ Gestr- und Hochweisen | Herrn Georg von Dunte/ | Bürgermeisters dieser Stadt/ Eheleiblichen Tochter/ | Als Jungf: Braut/ | Diesem Adelichen lieben Paar auss Schuldigkeit/ und dero anwesenden hoch-|ansehnlichen Hochzeit-Gästen zum günstigen wollgefallen. | Fünffstimmig aufgesetzt/ von | Casparo Springern/ Sil. E. Edl. und Hochw. Rahts | allhie bestalten Princ. Musico Instrumentali. | Den 16. Sept: Anno 1667. – Riga/ gedruckt durch Heinrich Bessemessern*

LUAB RRGN, R 35144/4:

[Springer, Caspar.] *Auf den Hochzeitlichen Ehrentag | Des Wolädlen/ Vest- Manhafften und Wolgelahrten | Herrn Johann Rigemanns/ | Assessoris im Königl. Dörpatschen Hofgerichte | Und | Der Wolädlen/ Viel-Ehr- und Tugendreichen Jungfr: | Annä Rigemannin von Leuenstern/ | offerirt diesen fünffstimmigen Braut-Tantz | dienstschuldig | Casparus Springer/ Sil. | E: Edl. und Hochw. Rahtsbestalter Princip. Mus. Instrum. | alhie in Riga. – Drukts Heinrich Bessemesser*

LUAB RRGN, R 35144/6 [noraksts]:

[Springer, Caspar.] *Braut-Tantz/ | Auf Hochzeitlichen Freuden-Tag/ | Dem | Ehrwürdigen/ Andächtigen und Wohl-gelahrten Herrn | W. Johanni Krügern/ | Wolverordneten Pastori der Bickerschen | und Jungferhofischen Gemeine / | Wie auch | Der Ehr- und Viel Tugendreichen | Jungfrau | Catharina Christians/ | Dess | Weiland/ Wohl-Ehrenvesten/ Vorachtbahren/ und | Vornehmen Sehligen Herrn | DIEDERICH CHRISTIANS/ | Eltesten der Grossen Güldel hinterlassenen Leib-lichen Tochter/ | Gesetzt von | Casparo Springern/ Sil. Eines Edlen und Hoch-weisen Raths bestallten Principal Mus. Instrum. | in Riga. – Bey Gerhard Schrödern gedruckt/ Anno 1654*

LUAB RRGN, iespieddarbs bez šifra:

[Presch, Michael.] *Braut-Tantz/ | Zu Ehren dem Hochzeitlichen | Freuden-Feste/ | Des | WolEhrenvesten/ GroßAchtbahren und Wolgelahrten | Hn. M. GEORGII KRÜGERI, | Fürstl. Curländischen Astronomi | Auch | Treufließigen Rectoris Sch. Libav. | Und | Der VielEhr und Tugendbelobten Frauen/ | Fr. BARBARÆ |*

gebohrn. Hintzin/ | Herrn | Johann Erdtmanns/ | Vormahls gewesenen Kauffz und Handelsmanns | Hinterlassenen Wittwen/ | Welches | Den 25. Febr. Anno 1687 erfreulichst in Libau gehalten wurde/ | Aus Collegialischer Freundschaft in wenige Reime gefasset | und in eine gringe Melodie gebracht | von | Michaël Presch/ Cantore Libav. – Königsberg/ | Gedruckt bey den Reusnerischen Erben

LUAB RRGN, noraksts bez šifra:

[Kahde, Daniel.] *Daniel Kahde. Zwei Traueroden mit Vorspielen für eine Solostimme, Streichquartett und Klavier, v. Jahr 1685. Eine Gelegenheits-Komposition für eine Trauerfeier in Riga in Anlass des Todes zweier schwedischen Prinzen, Gustav u. Ulrich*

LUAB RRGN, noraksts bez šifra:

[Springer, Caspar.] *Zwei-Choriger Wiedernhall oder Zehnstimmige Weihnachts-Freude von Casparus Springer (Principal Mus. Instrumentalis in Riga). Aus dem 100. Psalm*

UUB (*Uppsala universitetsbibliotek*), *Upsālas Universitātes bibliotēka*

Personverser, Ensk. Fol. 1680–1689 [Vegesack]:

[Meder, Johann Valentin.] *VorzJahrs | Erstlinge | Auff | Des EhrenVesten/ VorzAchtbahren und | Vornehmen | Herrn Herman | Vegesack/ | Vornehmen KauffzGesellens in Revall/ | als Bräutigams/ | und | Der VielzEhrz und Tugendz Begabten | Jungfer Anna Wistinghusen/ | Des weiland | WohlzEhrenzVesten/ Vorz Achtbarn | und WohlzVornehmen | Herrn Christopher Wistinghusen/ | Bürgers der grossen Gilde/ und KauffzHändlers | seel. nachgelassenen eheleblichen Jungfer Tochter/ | als Braut/ | Angenehme/ und den 28. April dieses 1685. Jahrs daselbst zu | begehende HochzeitzFreude/ in einer | ARIETTE | und drauff folgenden BrautzTantz/ | Zubereitet | Und | Aus Riga übergesandt | Von | Johann Valentin Meder. – RIGA/ | Gedruckt mit Nöllers Schrifften*

73

Vok. mus. i hs. 28: 6 [Düben]:

[Meder, Johann Valentin.] *Salmo e Motetto | GOTT du bist derselbe mein König | à 10. | 3. Voc: C. T. B. | 2. Violini | 1 Alto-Viola | Violoncello | 2. Trombe ô Clarini | con e senza Tympani | Aut: | Giouanni Valentino Medero*

Vok. mus. i hs. 28: 8 [Düben]:

[Meder, Johann Valentin.] *Jubilate DEO omnis terra | à 3. | Basso | Violino | e | Clarino | di | JVMedero*

LITERATŪRA UN ELEKTRONISKIE RESURSI

Adler, Guido (Hrsg.) (1961). *Handbuch der Musikgeschichte*. Nachdruck der 2. Auflage. Zweiter Teil. Tutzing: Hans Schneider

Arbeau, Thoinot (1596). *Orchésographie, méthode, et théorie en forme de discours et tablature pour apprendre à danser, battre le tambour*. Langres: Jehan des Preyz. <http://ks.imslp>.

net/files/imglnks/usimg/3/31/IMSLP30806-PMLP15048-Orchésographie.pdf (skatīts 14.09.2019.)

Baczko, Ludwig von (1824). Versuch einer Geschichte der Dichtkunst in Preußen. In: *Beiträge zur Kunde Preußens*. Bd. 6. Hrsg. von Karl Gottfried Hagen und Karl Heinrich Hagen. Königsberg: Universitäts-Buchhandlung, 151–168

Beckmann, Sabine, und Martin Klöker (Hrsg.), Stefan Anders (Mitarbeit) (2004). *Handbuch des personalen Gelegenheitsschrifttums in europäischen Bibliotheken und Archiven* [Riga – Bde 12, 13, 14 und 15]. Hildesheim: Olms-Weidmann

Berens, Reinhold (1812). *Geschichte der seit hundert und funfzig Jahren in Riga einheimischen Familie Berens aus Rostock, nebst Beiträgen zur neuesten Geschichte der Stadt Riga*. Riga: Julius Conrad Daniel Müller

Böthführ, Heinrich Julius (1877). *Die Rigische Rathslinie von 1226 bis 1876, nebst einem Anhang: Verzeichnis der Ältermänner, Ältesten und Dockmänner der grossen Gilde in Riga von 1844 bis 1876*. 2. Auflage. Riga, Moskau und Odessa: Verlag von J. Deubner

Brennsohn, Isidor (1905). *Die Aerzte Livlands von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Ein biographisches Lexikon nebst einer historischen Einleitung über das Medizinalwesen Livlands*. Riga: E. Bruhns

[Brūģis, Dainis] (zin. red.) (2013). *Rīgas pilsētas tipogrāfa Nikolausa Mollīna 1593. gadā iespiestais "Karaļa pilsētas Rīgas – Vidzemē – godātās rātes atjaunotais kāzu un apģērbu nolikums"*. Valdas Kvaskovas tulkojums no agrās jaunaugšvācu valodas un [vairāku autoru] zinātniskie komentāri. [Sigulda:] Turaidas muzejrezervāts

Buchholtz, Alexander (1888). Rigasche Hochzeiten im 17. Jahrhundert. In: *Rigascher Almanach für 1889*. Riga: W[ilhelm] F[erdinand] Häcker, 1–35

Busch, Nikolaus (1911). Zur Geschichte des Rigaer Musiklebens im 17. Jahrhundert. In: *Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen Russlands aus dem Jahre 1910*. Riga: Wilhelm Ferdinand Häcker, 25–32

Chapman, George (1654). *The Tragedy of Alphonsus, Emperour of Germany*. London: Printed for Humphrey Moseley

DFG-Projekt (2013) = *Gelegenheitsmusik des Ostseeraums vom 16. bis 18. Jahrhundert: Erfassung, Katalogisierung und musikwissenschaftliche Auswertung*. Projektteam: Peter Tenhaef, Beate Bugenhagen und Anna-Juliane Peetz-Ullman. Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität, Institut für Kirchenmusik und Musikwissenschaft. https://www.gelegenheitsmusik-ostseeraum.de/Kasualmusik_display.php (skatīts 01.08.2019.)

Erler, Georg (Hrsg.) (1909). *Die jüngere Matrikel der Universität Leipzig 1559–1809*. Bd. 2. Leipzig: Giesecke & Devrient

Fürmane, Lolita (1997). Johans Valentīns Mēders. Johana Valentīna Mēdera vēstules. In: *Gadsimtu skaņulokā*. [Sast.] Vita Lindenberga, Jānis Torgāns un Lolita Fürmane. Rīga: Zinātne, 10–47

Gailīte, Zane (1997) = Zane Gailite. Caspar Springer und die Rigaer Stadtmusikanten. In: *Musica Baltica. Interregionale musikkulturelle Beziehungen im Ostseeraum* (Reihe: *Greifswalder Beiträge zur Musikwissenschaft*, 4). Hrsg. von Ekkehard Ochs, Nico Schüler und Lutz Winkler. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 139–143

Gailīte, Zane (2012). *Laika sijātas skaņas. Liepāja*. Rīga: Pils

[Gesellschaft der Meistersinger in Memmingen] (1660). *Kurtze Entwerffung deß Teutschen Meister-Gesangs, Allen dessen Liebhabern zu gutem, wohlmeinend hervorgehen, und zum Truck verfertigt. Durch eine gesampte Gesellschaft der Meistersinger in Memmingen*. Stuttgart: Bey Johann Weyrich Rößlin

Gottzmann, Carola L., und Petra Hörner (Hrsg.) (2007). *Lexikon der deutschsprachigen Literatur des Baltikums und St. Petersburgs. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart*. Bd. 1. Berlin: Walter de Gruyter GmbH

Grudule, Māra (2017). *Latviešu dzejas sākotne 16. un 17. gadsimtā kultūrvēsturiskos kontekstos*. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts

Hammond, Susan Lewis (2007). *Editing Music in Early Modern Germany*. Hampshire-Burlington: Ashgate

Hławiczka, Karol (1968). Grundriss einer Geschichte der Polonaise bis zum Anfang des 19. Jahrhunderts. *Svensk tidskrift för musikforskning*, vol. 50: 51–124

Klöker, Martin (2005). *Literarisches Leben in Reval in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts (1600–1657). Institutionen der Gelehrsamkeit und Dichten bei Gelegenheit*. Teil 1: *Darstellung*. Teil 2: *Bibliographie der Revaler Literatur* (Reihe: *Frühe Neuzeit*, 112). Tübingen: Max Niemeyer Verlag

Koch, Klaus-Peter (2015). Deutsche Musiker in den baltischen Ländern [Einleitung zum Verzeichnis “Deutsche Musiker in Lettland einschließlich dem südlichen Livland” als Pdf-Datei auf der Internetseite der Universität Leipzig]. In: *Musikgeschichte in Mittel- und Osteuropa. Mitteilungen der internationalen Arbeitsgemeinschaft an der Universität Leipzig*. Heft 15. Hrsg. von Helmut Loos und Eberhard Möller. Leipzig: Gudrun Schröder Verlag, 87–93. https://www.gko.uni-leipzig.de/fileadmin/user_upload/musikwissenschaft/pdf_allgemein/arbeitsgemeinschaft/Heft15/Heft_15_Koch2Lettland.pdf (skatīts 09.10.2019.)

Koch, Klaus-Peter (2018). Danzig bis zu den Polnischen Teilungen: ein Zentrum musikkulturellen Austausches. In: *Beiträge zur Geschichte der Musik und Musikkultur in Danzig und Westpreußen*. Hrsg. von Erik Fischer. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 95–108

Kotivuori, Yrjö (2005). *Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Johann Heinrich Lasius*. Verkkojulkaisu. <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=U422> (skatīts 14.09.2019.)

Mattheson, Johann (1740). *Grundlage einer Ehren-Pforte woran der Tüchtigsten Capellmeister, Componisten, Musikgelehrten, Tonkünstler etc. Leben, Wercke, Verdienste etc. erscheinen sollen*. Hamburg: In Verlegung des Verfassers

Napiersky, Karl Eduard von (1850). *Lebensnachrichten von den livländischen Predigern*. Erster Theil (Reihe: *Beiträge zur Geschichte der Kirchen und Prediger in Livland*. Zweites Heft). Mitau: J[ohann] F[riedrich] Steffenhagen und Sohn

Norlind, Tobias (1911). Zur Geschichte der polnischen Tänze. In: *Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft*, Heft 4: 501–525

Perl, Carl Johann (1919). Drei Musiker des 17. Jahrhunderts in Riga. *Zeitschrift für Musikwissenschaft*, Jg. 1, Nr. 12: 703–713

Praetorius, Michael (1619). *Syntagmatis Musici*. Tomus tercius. Wolfenbüttel: Bei Elias Holwein in Verlegung des Autors. http://ks.imslp.net/files/imglnks/usimg/0/0b/IMSLP278581-PMLP138176-praetorius_syntagma_musicum_3_276946111.pdf (skatīts 28.12.2018.)

Recke, Johann Friedrich von, und Karl Eduard Napiersky (1829). *Allgemeines Schriftsteller- und Gelehrten-Lexikon der Provinzen Livland, Esthland und Kurland*. Bd. 2. Mitau: J[ohann] F[riedrich] Steffenhagen & Sohn

Rousseau, Jean-Jacques (1768). *Dictionnaire de Musique*. Paris: Chez la Veuve Duchesne

Schaper, Anu (2013). Eine europäische Musikerkarriere – Johann Valentin Meder (1649–1719) in Tallinn (Reval) und Riga. In: *Schütz Jahrbuch 2012*. 34. Jahrgang. Hrsg. von Walter Werbeck. Kassel: Bärenreiter, 161–171

Schirren, C[arl] (1861–1868). *Verzeichniss livländischer Geschichts-Quellen in schwedischen Archiven und Bibliotheken*. Dorpat: W. Gläfers Verlag

Stavenhagen, Oskar, Wedig Baron von der Osten-Sacken und Heinrich von zur Mühlen (Hrsg.) (1930/1937). *Genealogisches Handbuch der kurländischen Ritterschaft* (Reihe: *Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften*. Teil Kurland. Bd. 1). Görlitz: C. A. Starke

Strode, Anna (2015). Okazionālā dzeja 17. gs. zinātniskos tekstos. In: *Antiquitas.lv* (e-vietne; redaktors Harijs Tumans). www.antiquitas.lv/okazonala-dzeja-17-gs-zinatniskos-tekstos/ (skatīts 21.07.2019.)

Strode, Anna (2019). Adresāti 17. gs. Rīgā sacerētājā latīņu kāzu dzejā. In: *Antiquitas Viva: Studia Classica*, 5. Sast. Ilona Gorņeva un Ilze Rūmniece. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 136–150

Sulzer, Johann Georg (1773). *Allgemeine Theorie der Schönen Künste: in einzeln, nach alphabetischer Ordnung der Kunstwörter auf einander folgenden, Artikeln abgehandelt*. Erster Theil. Leipzig: Bey M. G. Weidmanns Erben und Reich. https://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb11253068_00007.html (skatīts 28.12.2018.)

Taube, Meta (1960). Greznības noliegums Rīgā XVI un XVII gadsimtā. In: *Fundamentālās bibliotēkas raksti*, I. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 287–308

Tenhaef, Peter, und Axel E. Walter (Hrsg.) (2016). *Dichtung und Musik im Umkreis der Kürbishütte: Königsberger Poeten und Komponisten des 17. Jahrhunderts* (Reihe: Greifswalder Beiträge zur Musikwissenschaft, 22). Berlin: Frank & Timme GmbH

Walther, Johann Gottfried (1732). *Musicalisches Lexicon oder Musicalische Bibliothec... .* Leipzig: Wolfgang Deer. <https://archive.org/details/JohannGottfriedWalther-MusicalischesLexiconOderMusicalischeBibliothek> (skatīts 09.02.2019.)

Wurzbach, Constant von (Hrsg.) (1882). *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. 45. Teil. Wien: Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei

PIELIKUMS

Rīgas bibliotēkās pieejamie 17. gadsimta okazonālie skaņdarbi, kuru autori vai veltījuma adresāti bijuši saistīti ar Latviju¹

Sast. Lolita Fūrmane

Izdotie skaņdarbi

Nr. p. k.	Autors	Skaņdarba nosaukuma sākumvārdi (no titullapas)	Teksta incipits	Balsu/ instrumentu sastāvs
1.	H. D.	<i>Hochzeitliches-Ritter-Turnir...</i>	“[...]stet Euch nun zum Turniren, Ihr berühmter Rittersmann”	S, b. c.
2.	G. B.	<i>Hochzeitliches Ehren-Lied oder Lieb-Gedicht...</i>	“O lichter Glantz des traurigen Hertzen”	S, b. c.
3.	Jākobs Lotīhijs jeb Lotīhiuss (<i>Jacobo/Jacobus Lotichius</i> , arī <i>Lottichius</i> ⁷)	<i>VOTUM NUPTIALE, Oder Hochzeitlicher Freuden-Wunsch...</i>	“Der graue Wintermann itzt grünet wieder an”	SATB [vokālas balsis], b. c.
4.	Jākobs Lotīhijs jeb Lotīhiuss (<i>Jacobo/Jacobus Lotichius</i> , arī <i>Lottichius</i>)	<i>ODA CONSOLATORIA, Oder Trost-Lied...</i>	“Ich weiß, daß mein Erlöser lebt”	piecbalsīgi [vokālas balsis], b. c.
5.	Kaspars Špringers (<i>Caspar Springer</i>)	<i>Klag-Gedicht Vber den Töttlichen Hintritt...</i>	“Mehret euch, Ihr Thränen-Flüsse”	četrbalsīgi: SATB, b. c.

Notikums, kam skaņdarbs veltīts	Norises datums	Norises vieta	Izdevējs	Krātuve un šifrs
Polijas un Zviedrijas karaļu rotmistra Johana Manteifeļa, saukta Cēģes (<i>Johann Manteuffel-Szoegel</i> vai <i>Szöge</i> , 1594–1667 ²), un bijušā Maulenes ³ dzimtkunga Fābiana fon Lēndorfa (<i>Fabian von Lehnndorff</i>) atraitnes Margrētes, dz. Kannaheres (<i>Margrethe Cannacher</i>), kāzas	27.01.1641.	Šūlkeima ⁴	nav zināms	LNB, R Bs/1050 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 114): eksemplārs ar defektu – nogrieztu malu
Daugavgrīvas mācītāja Olava Kersoniusa (<i>Olaus</i> , arī <i>Olof Chersonius</i> , mācītājs 1644–1683 ⁵) un Margarētas fom Hofes (<i>Margareta vom Hoffwe</i>) kāzas	22.10.1645.	Pabaži (?) [<i>Pabbus</i> ⁶]	Rīga: Gerhards Šrēders (<i>Gerhard Schröder</i>)	LNB, R Bs/1046 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 27)
Cēsu mācītāja, bīskapijas prāvesta Bartolomeja Meiera (<i>Bartholomäus Meyer</i> , †1656) un Rīgas līdžpilsoņa Tomasa Mellera (<i>Thomas Möller</i>) meitas Margarētas kāzas	1652	[b. v.]	Rīga: Gerhards Šrēders (<i>Gerhard Schröder</i>)	LUAB RRG, H 4, R 2214
Vidzemes landrāta, ģenerālmajora Johana Eberharda fon Billingshauzena (<i>Johann Eberhard von Büllingshausen</i>) sievas Margarētas, dz. fon Cēģenas (<i>Margaretha von Zögen</i>), un meitas Kristīnas Elizabetes apbedīšana Rīgas Domā	5.02.1652.	Rīga	Rīga: Gerhards Šrēders (<i>Gerhard Schröder</i>)	LNB, R Bs/1044 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 6): fragmenta – diskanta un tenora balsis
Valzasinas un Pērnavas grāfienes Magdalēnas fon Turnas (<i>Magdalena von Thurn</i>), dz. fon Hardegas (<i>von Hardegg</i> vai <i>Hardeck</i> , †20.08.1651.), apbedīšana	8.02.1652.	[Rīga ⁸]	Rīga: Gerhards Šrēders (<i>Gerhard Schröder</i>)	LUAB RRG, H 4, R 2216

6.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Zwey-Choriges Hirten-Lied...</i>	“Geliebte Galathee, du Blume keuscher Nymphen”	piecbalsīgi: SSTTB, b. c.
7.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Hochzeitlicher Braut-Tantz...</i>	“Klio, komm’ in vollem Springen”	piecbalsīgi: SSATB, b. c.
8.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Braut-Tantz Auff Hochzeitlichen Freuden-Tag...</i>	“Last es geschehen, daß wir begehen”	piecbalsīgi: SSATB, b. c.
9.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Hochzeitlicher Braut-Tantz Beneben Einer Anmahnung zur Freude an die Gäste...</i>	“Komm herbey, Gott Apollo”; Serenada: “Was soll Ihr Gäste”	SSATB, b. c.; Serenada: SSB, b. c.
10.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Vierstimmiger Braut-Tantz Zu Ehren der Hochzeit-Feyer...</i>	“Amor steckt hin und wieder”	četrbalsīgi: SATB, b. c.
11.	Daniels Kāde (<i>Daniel Kade, arī Kahde, Cadeus</i>)	<i>Den Erläuchten Hoch- und Wohl-gebohrnen Herren...</i>	“Ach! Ist das nicht zu beklagen?”	Symphonia: vln I & II, vla, violone, b. c. (org); Aria: S, b. c.

Nākamā Rīgas ministerejas un zemes tiesas sekretāra Aksela Johana Meiera fon Gildenfelda (<i>Axel Johann Meyer von Gildenfeld</i> , 1626–1665) un Rīgas birģermeistara, Ulbrokas muižnieka Heinriha fon Ūlenbroka (<i>Heinrich von Ulenbrock</i> , 1592–1655) meitas Katarīnas kāzas	1652	[b. v.]	Rīga: Gerhards Šrēders (<i>Gerhard Schröder</i>)	LNB, R Bs/1051 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 119)
Dobeles evaņģēliski luteriskās latviešu draudzes mācītāja Heinriha Ādolfi (<i>Heinrich Adolphi</i> , 1622–1686) un draudzes iepriekšējā mācītāja Eberharda Meiera (<i>Eberhard Meyer</i> , mācītājs 1633–1650) meitas Annas kāzas	[3.07.1653. ⁹]	[b. v.]	[Rīga: Gerhards Šrēders (<i>Gerhard Schröder</i>)]	LNB, R Bs/1043a (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 1); noraksts LUAB RRGN, H 4, R 35144/2: partitūra ar klavierizvilckumu
Karaļa garnizonu Vidzemē ģenerālauditora Johana fon Preisvalda (<i>Johann von Preiřwald</i>) un Rīgas tirģotāja Martena Duntē (<i>Marten Dunte</i> , 1603–1655) meitas Sofijas kāzas	20.02.1654.	[b. v.]	Rīga: Gerhards Šrēders (<i>Gerhard Schröder</i>)	LNB, R Bs/1053 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 144)
Galma sekretāra Hermaņa Meinersa (<i>Hermann Meiners</i>) un galma virskambarkunga, nākamā birģermeistara Georga fon Duntēna (<i>Georg von Duntēn</i> , 1599–1660) meitas Sofijas kāzas ¹⁰	1654	[b. v.]	Rīga: Gerhards Šrēders (<i>Gerhard Schröder</i>)	LUAB RRGN, H 4, R 22038
Kapteiņa Henriha Šleiera (<i>Henrich Schleyer</i>) un Elizabetē Magdalēnas Andersonē (<i>Elisabeth Magdalene Anderson</i>) kāzas	12.09.1661.	Rīga	Rīga: Heinrihs Besemesers (<i>Heinrich Bessemesser</i>)	LNB, R Bs/1056 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 165)
Vidzemē kavalērijas ģenerālleitnanta, Valzasinas un Pērnavas grāfa Heinriha fon Turna jaunākā (<i>Heinrich von Thurn d. J.</i> , †19.08.1656.) un viņa sievas Johannas, dz. Bādenē-Durlahas markgrāfiēnes (<i>Johanna Markgräfin von Baden-Durlach</i> , †1.01.1661.), apbedīšana	[10.09. ¹¹] 1661.	[Rīga ¹²]	Rīga: Heinrihs Besemesers (<i>Heinrich Bessemesser</i>)	LUAB RRGN, P 1/1, R 35012/2

12.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Fünffstimmiger Braut-Tantz...</i>	“Der Jahrmarkt aller süsser Freuden“	piebalsīgi: SATT (Quinta Vox) B, b. c.; pievienota arī četrbalsīga kurante
13.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Fünffstimmiger Braut-Tantz Auff das hochzeitliche Ehr- und Freuden-Fest...</i>	“Du junges Volk, du Volk der Freuden“	piebalsīgi: SATTB, b. c.
14.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Fünf-Stimmiger Braut-Tantz Auff das Hochzeitliche Ehr- und Freuden-Fest...</i>	“Imm Herten unauffhörlich brennen“	piebalsīgi: SSMTB, b. c.
15.	Kaspars Špringers (Caspar Springer)	<i>Fünffstimmiger Braut-Tantz...</i>	“Platz! Platz! Es kombt her gegangen“	piebalsīgi: SATT (Quinta Vox) B, b. c.
16.	Mozess (Mozus) Fermers vai Ferners (Moses Fermer, arī Ferner)	<i>Trauer-Lied Auff den betrubten doch säligen Abschid...</i>	“Die Sonn' senckt täglich sich ins Meer“	Aria: S, b. c.

Karaļa burggrāfa, Rīgas birģermeistara un Vestienas muižnieka Hermaņa Samsona (<i>Hermann Samson</i> , 1619–1678 ¹³) un Rīgas bijušā birģermeistara, Bīriņu muižas īpašnieka Johana fon Flīgelna (<i>Johann von Flügeln</i> , 1603–1662) atraitnes Katarīnas, dz. fon Helmersenas (<i>Katharina von Hellmersen</i>), kāzas	[29.07. ¹⁴] 1663.	[b. v.]	Rīga: Heinrihs Besemesers (<i>Heinrich Bessemesser</i>)	LUAB RRGN, P 1/1, R 35012/1
Rīgas tiesas virsfogta, nākamā birģermeistara Melhiora Dreilinga (<i>Melchior Dreiling</i> , 1623–1682) un bijušā Lielās Ģildes vecākā Hinriha Vītes (pēc dižciltības ieguves fon Svānenberga / <i>Hinrich Witte von Schwanenberg</i>) meitas Elizabetes kāzas ¹⁵	7.12.1665.	[b. v.]	Rīga: Heinrihs Besemesers (<i>Heinrich Bessemesser</i>)	LNB, R Bs/1047 (<i>Buchholz Personalsammlung</i> Nr. 36)
Rīgas pilsētas sekretāra Johana Etinga (<i>Johann Ötting</i> vai <i>Oetting</i> , no 1687. gada dižciltīgā tituls <i>von Oettingen</i> , 1638–1717) un birģermeistara Georga fon Duntena (<i>Georg von Dunten</i> , 1599–1660) meitas Katarīnas kāzas ¹⁶	19.08.1667.	[b. v.]	Rīga: Heinrihs Besemesers (<i>Heinrich Bessemesser</i>)	LNB, R Bs/1052 (<i>Buchholz Personalsammlung</i> Nr. 129) – nepilnīgs eksemplārs: titullapa, reversā 1. strofa ar notīm
Zviedrijas karaļa kara komisāra Georga Grota (<i>Georg Grot</i>) un bijušā Tērbatas Karaliskās bāriņtiesas asesora, Krīmaņu muižnieka Dīdriha fon Rīgemaņa (<i>Diedrich von Riegemann</i>) meitas Annas kāzas	[30.07. ¹⁷] 1668.	[b. v.]	Rīga: Heinrihs Besemesers (<i>Heinrich Bessemesser</i>)	LUAB RRGN, P 1/1, R 35017/3
Karaliskā burggrāfa un Rīgas birģermeistara Johana Cimmermaņa (<i>Johann Zimmermann</i>) sievas Klāras, dz. Meieres fon Gildenfeldes (<i>Clara Meyer von Gildenfeld</i>), nāve	[5.03. ¹⁸] 1682.	[b. v.]	Rīga: Heinrihs Besemesers (<i>Heinrich Bessemesser</i>)	LNB, R Bs/1058 (<i>Buchholz Personalsammlung</i> Nr. 206)

17.	Daniels Kāde (Daniel Kade, Kahde, Cadeus)	<i>Freuden-Gesang Zu Hochzeitlichen Ehren...</i>	1) "Auf, Clio! Auf! Und sei bemüht" 2) "Denn seht, der werte Haltermann"	1) Aria: S, b. c.; Ritornello I: 2 vlvi, b. c. 2) Aria: S, b. c.; Ritornello II: 2 vlvi, b. c.
18.	Valentīns Peraks (Valentin Perack)	<i>Keusche Liebes- Flammen...</i>	"Geehrtes Paar, die Liebe opfert dir"	Aria: S, 2 vle, b. c. (org); Ritornello: 2 vlvi, 2 vle, b. c. (org)
19.	Johans Valentīns Mēders (Johann Valentin Meder)	<i>Musicalischer Nachklang...</i>	"Wehrte Musen, rührt die Seiten"	Aria: S, b. c.; Ritornello: 2 vlvi, trbn, fag, b. c.
20.	Johans Valentīns Mēders (Johann Valentin Meder)	<i>Kurtzes Klag-Lied...</i>	"O Pernau! Laß den Embach-Fluß"	Synfonia: 2 vle da gamba, b. c. (cemb); Aria: S, 2 vle da gamba, b. c.
21.	Johans Valentīns Mēders (Johann Valentin Meder)	<i>Vor-Jahrs Erstlinge...</i>	"Alles fängt nun an zu lachen"	Aria: S, b. c.; Ritornello & Polonesse (Brauttanz): 2 vlvi, b. c.
22.	Johans Valentīns Mēders (Johann Valentin Meder)	<i>Das lange Verlangen...</i>	"Seht! Der lang verlangte Lang"	Aria: S, b. c.; Ritornello: 2 vle da gamba, violone, b. c.

Rīgas pilsētas tiesas asesora Heinriha Haltermaņa (<i>Heinrich Haltermann</i>) un Zviedrijas Karaliskās majestātes nobilitētā Rīgas ārsta Nikolausa Vites fon Lilienava (<i>Nicolaus Witte von Lilienau</i> , 1618–1688) meitas Annas kāzas	26.11.1683.	[b. v.]	Rīga: Besemesera mantinieki (<i>Bessemessers Erben</i>)	LNB, R Bs/1048 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 66) un B/1528
Rīgas pilsētas tiesas asesora Johana Rihmaņa (<i>Johann Richmann</i>) un Karaļa bijušā pastmeistara Rīgā, Pasta muižas īpašnieka Jākoba Bekera (<i>Jacob Becker</i>) meitas Katarīnas kāzas	25.08.1684.	[b. v.]	Rīga: Johans Cahārijs Nīziuss (<i>Johann Zacharias Nisius</i>)	LNB, R Bs/1054 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 152)
				LNB, R Bs/1054b (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 152)
Karaļa jūras un tirdzniecības pilsētas Pērnavas birģermeistara Heinriha Šverda (<i>Heinrich Schwert</i> , †15.03.1685.) nāve	3.04.1685.	[Pērnavā]	Rīga: Georgs Matiass Nellers (<i>Georg Matthias Nöller</i>)	LNB, R Bs/1057 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 174)
Rēveles tirgoņzellā Hermaņa Fēgezaka (<i>Herman Vegesack</i>) un bijušā Rēveles Lielās Ģildes pārstāvja, tirgotāja Kristofera Vistinghūzena (<i>Christopher Wistinghusen</i>) meitas Annas kāzas	28.04.1685.	Rēvele	Rīga: Georgs Matiass Nellers (<i>Georg Matthias Nöller</i>)	UUB, Personverser, Ensk. Fol. 1680–1689 [Vegesack]
Rīgas ārsta Gviliana jeb Guljelma, īstajā vārdā Vilhelma, fon Langes (<i>Wilhelm von Lange</i> , 1656–1698) un Zviedrijas Karaliskās majestātes nobilitētā Rīgas mediķa Nikolausa Vites fon Lilienava (<i>Nicolaus Witte von Lilienau</i> , 1618–1688) meitas Ģerdrūtes (Ģertrūdes?) kāzas	24.07.1685. ¹⁹	Rīga	Rīga: Georgs Matiass Nellers (<i>Georg Matthias Nöller</i>)	LNB, R Bs/1049 (<i>Buchholtz Personalsammlung</i> Nr. 103)

23.	J. V. M. [Johans Valentīns Mēders] (Johann Valentin Meder)	<i>Die Auch im Tod Erwiesene Prob Treibeständiger Ehe- Pflicht...</i>	1) "Was Gott zusammen fügt, das soll kein Mensch nicht scheiden"; 2) "Amen" – Canon à 4	[nav ziņu]
24.	Mihaels Prešs (Michael Presch)	<i>Braut-Tanz Zu Ehren dem Hochzeitlichen Freuden-Feste...</i>	"Auf, Herr Bräutigam, lass dich stellen"	2 vlni, 2 vle, fag, b. c.; Serra I & II: vlno, cornetto, b. c.
25.	Johans Valentīns Mēders (Johann Valentin Meder)	<i>Die Frolockende Musen über die Geglückte Liebe...</i>	1) Arietta: "Froloket, ihr Musen-gewiedmete Brüder!" 2) Braut-Tanz	Braut-Tanz: 2 cni, 3 trbni [ATB], timp, b. c. (org)
26.	J. A. S.	<i>Hochzeitliches Nymphen-Gespräch...</i>	"Thr Gespielin meine Lust"	1) tikai teksts (nimfu dialogs); 2) Brauttanz & Proportion: S, b. c.
27.	Frīdrihs Vilhelms Hopenštets (Friedrich Wilhelm Hoppenstedt)	<i>Hochzeitliches Gedicht...</i>	"Was jemals der Göttliche Rathschluß ersehen"	Aria: 2 S, b. c.; Rittornello: 2 vlni, b. c.
28.	Johans Heinrihs Lāsiuss (Johann Heinrich Lasius ²⁵)	<i>Sterb-Lied Welches Bey ansehnlicher Leichen- Begängniß...</i>	"Stillt die Thränen, höret auff"	Aria: S, 3 vle da gamba, b. c. (org)
29.	Johans Fišers (Johann Fischer ²⁶)	<i>Das Klagende Schweden-Reich...</i>	"So fällt der Glantz der Welt!"	[nav ziņu]

Vidzemes un Rīgas vicegubernatora, ģenerālmajora Gustava Karla fon Vulfena (<i>Gustav Carl von Wulffen</i> , †29.06.1684.) un viņa sievas Magdalēnas Dorotejas, dz. fon Budbergas (<i>Magdalena Dorothea von Budberg</i> , arī <i>Budbergen</i> ; †2.05.1685.), apbedīšana Rīgas Domā ²⁰	11.03.1686.	Rīga	Rīga: Georgs Matiass Nellers (<i>Georg Matthias Nöller</i>)	1) Tikai teksts; 2) notis. Divi eksemplāri: LNB, konvolūts R W3s/276: 689–692; LUAB RRGN, P 1/1, R 35034/5
Kurzemes hercoga astronoma, Liepājas skolas rektora Georga Krūgera (<i>Georg Krüger</i> , ap 1642–1707) un tirgotāja Johana Ertmaņa (<i>Johann Erdtmann</i>) atraitnes Barbaras, dz. Hincinas (<i>Barbara Hintzin</i>), kāzas	25.02.1687.	Liepāja	Kēnigsberga: Frīdriha Reisnera mantinieki (<i>Friedrich Reusners Erben</i>)	LUAB RRGN, bez šifra
Rīgas pilsētas sekretāra Dītmāra Cimmermaņa (<i>Diethmar Zimmermann</i> , †1710) un Rīgas rātskunga Retģera Zēdensa (<i>Rötger Sehdens</i> , 1637–1704) meitas Margarētas kāzas	7.05.1688. ²¹	[b. v.]	Rīga: Georgs Matiass Nellers (<i>Georg Matthias Nöller</i>)	1) Tikai teksts; 2) notis. LNB, konvolūts R W3s/276: 605–608
Rīgas pilsētas sekretāra, arhivāra Paula Brokhauzena (<i>Paul Brockhausen</i> , 1662–1717) un Rīgas Akadēmiskās ģimnāzijas profesora, Sv. Pētera baznīcas virsmācītāja Johana Brēvera (<i>Johann Brever</i> jeb <i>Breverus</i> , 1616–1700) meitas Sofijas kāzas ²²	27.01.1690.	[b. v.]	Rīga: Georgs Matiass Nellers (<i>Georg Matthias Nöller</i>)	LNB, R Bs/1045 (<i>Buchholz Personalsammlung</i> Nr. 19)
Rīgas ārsta Dāvida Martini (<i>David Martini</i> , 1646–1706) un Lielās Ģildes vecākā Johana Heinriha (īstajā vārdā Hansa Hinriha) Bērensa (<i>Hans Hinrich Berens</i> , 1643–1701 ²³) meitas Annas kāzas	25.08. [b. g. ²⁴]	[b. v.]	Rīga: Georgs Matiass Nellers (<i>Georg Matthias Nöller</i>)	LUAB RRGN, P 1/1, R 35060/1
Rīgas birģermeistara Paula Rīģemaņa (<i>Paul Rīgemann</i> , 1628–1696) dēla Dīteriha (+22.05.1691.) apbedīšana	24.06.1691.	Tārava (Austrumprūsijā)	Kēnigsberga: Frīdriha Reisnera mantinieki (<i>Friedrich Reusners Erben</i>)	LNB, R Bs/1055 (<i>Buchholz Personalsammlung</i> Nr. 154)
Sēras sakarā ar Zviedrijas karaļa Kārļa XI (<i>Karl XI</i> , 1655–1697) nāvi un apbedīšanu	24.11.1697.	Stokholma	Rīga: Johans Georgs Vilķens (<i>Johann Georg Wilcken</i>)	LUAB RRGN, P 1/1, R 35069/1 – tikai teksts

30.	Johans Valentīns Mēders (<i>Johann Valentin Meder</i>)	<i>Die Lehrreiche Himmels-Lichter...</i>	1) "Viel[e] so unter der Erde schlafen liegen" (Daniēla grām., 12:2) 2) "Die Gerechten werden weggeraft vor dem Unglück" (Jesajas grām., 57:1)	norādes par instrumentāciju: SATB, vle, flauti, harpa
-----	---	--	---	---

Noraksti

Nr. p. k.	Autors	Skaņdarba nosaukuma sākumvārdi	Teksta incipits	Balsu/instrumentu sastāvs
31.	Kaspars Špringers (<i>Caspar Springer</i>)	<i>Hochzeitlicher Brauttanz...</i>	"Der ist selig, welcher sich dem Eheleben"	piecbalsīgi, b. c.
32.	Kaspars Špringers (<i>Caspar Springer</i>)	<i>Braut-Tantz Auf Hochzeitlichen Freuden-Tag...</i>	"Weil Ihr nun gefunden"	[nav ziņu]
33.	Kaspars Špringers (<i>Caspar Springer</i>)	<i>Tantz nach Ahrt der Pohlen...</i>	"Weg mit deinem leren Stande!"	piecbalsīgi, b. c.
34.	Kaspars Špringers (<i>Caspar Springer</i>)	<i>Auf den Hochzeitlichen Ehrentag...</i>	"Bei den süßen Hochzeit-Tagen"	piecbalsīgi, b. c.
35.	Daniels Kāde (<i>Daniel Kade, arī Kahde, Cadeus</i>)	<i>Zwei Traueroden mit Vorspielen für eine Solostimme, Streichquartett und Klavier...</i>	1) "Ach! Ach! Seufzen dort der Schweden Klippen" 2) "Genug, genug beklagt, hemmt euren Augenbach"	S, 3 vle da gamba, b. c.

Vidzemes luteriskās baznīcas Rīgas superintendenta, Akadēmiskās ģimnāzijas profesora Johana Brēvera (<i>Johann Brever</i> jeb <i>Breverus</i> , 1616–1700) apbedīšana Sv. Pētera baznīcā	25.08.1701. ²⁷	Rīga	Rīga: Georgs Matias Nellers (<i>Georg Matthias Nöller</i>)	LUAB RRGN, P 1/1, R 35049/6 – tikai teksts
---	---------------------------	------	--	--

Notikums, kam skaņdarbs veltīts	Norises datums	Norises vieta	Piezīmes par norakstu	Krātuve un šifrs
Franča Vinkenberga (<i>Franz Winckenberg</i>) un Elizabetes Etingas (<i>Elisabetha Ötting</i>) kāzas	19.06.1654.	[b. v.]	2 noraksti klavierizvilukumā	LUAB RRGN, H 4, R 35144/1 un R 35144/5
Biķeru un Jumpravas draudžu mācītāja Johana Krīgera (<i>Johann Krüger</i>) un bijušā Lielās Ģildes vecākā Dīderiha Kristiāna (<i>Diederich Christian</i>) meitas Katarīnas kāzas	1654	[b. v.]	Gerharda Šrēdera izdevuma noraksts	LUAB RRGN, H 4, R 35144/6 – tikai teksts
Rīgas tiesas asesora, Salacas dzimtkunga Didriha (Dītriha) fon Dīpenbroka (<i>Didrich von Diepenbrock</i> , arī <i>von Depenbrock</i>) un bijušā Rīgas birģermeistara Georga fon Duntena (<i>Georg von Dunten</i> , 1599–1660) meitas Annas kāzas ²⁸	16.09.1667.	[b. v.]	Heinriha Besemesera izdevuma noraksts ar piezīmi vācu valodā, ka oriģināls (ar notīm) glabājas Vēstures un senatnes pētītāju biedrībā	LUAB RRGN, H 4, R 35144/3 – tikai teksts
Tērbatas Karaliskās galma tiesas asesora Johana Rīgemaņa (<i>Johann Rigemann</i>) un Annes Rīgemannīnes fon Leienšternas (<i>Annä Rigemannin von Leuenstern</i>) kāzas	[b. g., 1660–1683]	[b. v.]	Heinriha Besemesera izdevuma noraksts ar piezīmi vācu valodā, ka oriģināls (ar notīm) glabājas Vēstures un senatnes pētītāju biedrībā	LUAB RRGN, H 4, R 35144/4 – tikai teksts
Zviedrijas karaļa Kārļa XI mazgadīgo dēlu, prinču Gustava (+16.04.1685.) un Ulrika (+30.04.1685.), piemiņas ceremonija	10.09.1685.	Rīga	19./20. gs. noraksts balsij, stīgu kvartetam un klavierēm	LUAB RRGN, bez šifra

1 Līdzās Rīgā iespiestām kompozīcijām un skaņdarbu norakstiem šajā sarakstā iekļauti arī daži Kēnigsbergā izdoti sacerējumi. Skaņdarbu nosaukumi – titullapu virsrakstu sākumrindas – un literārā teksta incipiti sniegti pieraksta oriģinālversijā. Aprakstot notikumu, kam veltīts konkrētais skaņdarbs, pirmām kārtām ņemtas vērā ziņas, kas atspoguļojas pašā izdevuma vai noraksta materiālā. Tās ir precizētas, izmantojot rakstā norādīto literatūru un citus mūsdienu informācijas avotus.

2 Johans Manteifelis-Cēge – senas Baltijas muižnieku dzimtas, tās Kazdangas atzara, pārstāvis. Skat.: Stavenhagen, Osten-Sacken, Zur Mühlen (1930/1937): 366–367. Izdevuma digitālā versija: https://personen.digitale-sammlungen.de/baltlex/Blatt_bsb00000602,00382.html?prozent (skatīts 31.10.2019.).

3 Maulene (*Maulen*) – sena lēņu muiža kādreizējās Kēnigsbergas tuvumā, mūsdienās vairs netiek minēta apdzīvotu vietu sarakstos.

4 Šūlkeima (*Schulkeim, Adlig*) – vēsturiskais nosaukums apdzīvotai vietai bijušajā Austrumprūsijā, kopš 1945. gada ciems *Altaiskoje* Kaļiņingradas apgabālā Krievijā.

5 Titullapā kļūdaini minēts kā Kerskonius (*Kersconius*). Sīkākas ziņas par viņu sniegtas izdevumā *Lebensnachrichten von den livländischen Predigern* (Napiersky 1850: 39); skat. arī Greifsvaldes Universitātes Baznīcas mūzikas un mūzikas zinātnes institūta projekta *Okazionālā mūzika Baltijas jūras reģionā no 16. līdz 18. gadsimtam: apzināšana, katalogizācija un zinātniskais izvērtējums* datubāzē (DFG-Projekt 2013): https://www.gelegenheitsmusik-ostseeraum.de/Kasualmusik_display.php (skatīts 01.08.2019.).

6 Norāde uz Pabažiem (*Pabbasch*) sniegta izdevumā *Handbuch des personalen Gelegenheitsschrifttums in europäischen Bibliotheken und Archiven* (Beckmann, Klöcker, Anders 2004: 999).

7 Jākobs Lotīhijs jeb Lotīhiuss (1586–1659) – ilggadējs Rīgas Doma un Domscolas kantors (no 1616./1619. gada), pirms stāšanās šajā amatā veicis Kurzemes hercoga pils mūzikas direktora pienākumus hercoga rezidencē Kuldīgā (Goldingenē). Skat. Klausa Pētera Koha veidoto sarakstu *Deutsche Musiker in den baltischen Ländern* (Koch 2015: 142–143).

8 Uzziņās atrodamā norāde uz Pērnavu (Beckmann, Klöcker, Anders 2004: 263) jāuzskata par kļūdainu. Saskaņā ar Rīgā izdotā skaņdarba titullapu grāfiene fon Turna tika apbedīta “tepat Doma katedrālē” (“*in der Thumbkirchen allhier*”). Pērnavā nebija un nav Doma katedrāles. Šajā kontekstā loģiska ir Kaspara Špringera un viņa vadītās Rīgas rātes muzikantu kompānijas piesaiste sēru notikumam. Citā izdevumā (Klöcker 2005: 739) kā Magdalēnas fon Turnas atdusas vieta norādīta Sv. Pētera baznīca. Skat. arī 11. nr. šajā pielikumā – Daniela Kādes sēru sacerējumu (1661) grāfienes fon Turnas dēla Heinriha fon Turna jaunākā un viņa sievas Johannas apbedīšanas ceremonijai.

9 Norises datums aizgūts no Ādolfi kāzām veltīto dzejoļu izdevuma *Nuptiis Quas Reverendus et Doctissimus Vir...*: LNB, R Bs/1043.

10 Laulības dzīve bija īsa, jo jau 1658. gada 22. novembrī Meinersa atraitne apprecējās ar nākotnē ievērojamo Rīgas Akadēmiskās ģimnāzijas profesoru un Rīgas superintendentu, tobrīd Sv. Pētera baznīcas virsmācītāju Johanu Brēveru (*Johann Brever* vai *Breverus*, 1616–1700). Ziņas precizētas pēc izdevumiem *Lexikon der deutschsprachigen Literatur des Baltikums und St. Petersburgs. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart* (Gottzmann, Hörner 2007: 284) un *Die Rügische Rathslinie von 1226 bis 1876, nebst einem Anhang...* (Böthführ 1877: 173).

11 Datums precizēts pēc avota *Nachsinnenndes Denkmahl...* – Rīgas Domscolas rektora Johana Hernika (*Johann Hörnick* vai *Hoernicus*, 1621–1686) veltījumdzejas izdevuma (1661) sakarā ar fon Turnu laulātā pāra apbedīšanu (LUAB RRGN, P 1/1, R 35011/8).

12 Saskaņā ar iepriekšējā atsaucē minēto avotu, fon Turnu apbedīšanas ceremonija Rīgas Sv. Pētera baznīcā noritēja īpaši svinīgi. Šis fiksejums uz piemiņas dzejas titullapas pārņemts arī vācu valodnieka Martina Klēkera grāmatā par literāro dzīvi Rēvelē 17. gadsimta pirmajā pusē (Klöcker 2005: 739). Interesanti, ka Greifsvaldes Universitātes pētnieciskā projekta datubāzē (DFG-Projekt 2013, https://www.gelegenheitsmusik-ostseeraum.de/Kasual_display_Ebene_I.php?Gid=162) kā apbedīšanas vieta norādīta Bēne (!) Kurzemes un Zemgales hercogistē – kuriozs, kas radies acimredzot nekorekta titullapas lasījuma dēļ. Skat. arī 8. atsauci.

13 Domāts ievērojamā Vidzemes superintendenta un Rīgas Akadēmiskās ģimnāzijas rektora, teoloģijas profesora Hermana Samsona (1579–1643) dēls, istajā vārdā Hermanis Samsons fon Himmelšerna (von *Himmelstjerna*).

- 14 Svinībām izdoto veltījumdzejoļu titullapā kāzas datētas ar 29. jūniju: LUAB RRGN, P 1/1, R 35012/3. Citos avotos rokrakstā vai drukātā veidā fiksēts 29. jūlijs; vienā no tiem minēts, ka kāzas notikušas “siena mēneša” (*Heumonat*) 29. dienā: LUAB RRGN, P 1/1, R 35012/10 un R 35012/14.
- 15 Skanĉarba titullapā abi uzvārdi norādīti ar galotni -gk: *Dreilingk, Schwanenbergk*. Runa ir par Dreilinga trešo laulību. Pirmajā laulībā (1650) viņš bija devies ar Vidzemes superintendenta Hermaņa Samsona meitu Elizabeti, otrajā laulībā (1660) – ar rātskunga Benedikta Hinces (*Benedict Hintze*) meitu Elizabeti.
- 16 Skat. arī 9. un 33. nr. šajā pielikumā – Kaspara Špringera sacerētās dejas Georga fon Duntena meitu Sofijas un Annas kāzām (1654, 1667).
- 17 Kāzu datums minēts šim notikumam veltītā izdevuma titullapā: LUAB RRGN, R 35017/5.
- 18 Apbedīšanas datums no avota: LNA/LVVA, 4011-1-6130: 111–112.
- 19 Izidora Brensona sastādītājā Vidzemes ārstu biogrāfiskajā leksikonā (Brennsohn 1905: 262) aprakstā par Vilhelmu Langi kā kāzu datums minēts 23. jūlijs. Turpat norādīts, ka Lange bijis precējies ar Ģertrūdi (!) Vilhelmīni Viti fon Lilienavu, kas saskaņā ar autora sniegtajiem datiem mirusi vien dažus mēnešus pēc kāzām (+20.12.1685.). Langes otrā sieva bija Anna fon Duntena (skat. pielikuma 33. nr.).
- 20 Nāves dati norādīti saskaņā ar ierakstu dzimtu vēstures datubāzē (<https://www.geni.com/people/Magdalena-Dorothea-von-Wulffen/6000000011624151904>). Tie paši dati atrodami arī Greifsvaldes Universitātes projekta datubāzē (DFG-Projekt 2013): https://www.gelegenheitsmusik-ostseeraum.de/Kasual_display_Ebene_I.php?Gid=162 (skatīts 19.08.2019.).
- 21 Datums precizēts pēc avota: LUAB RRGN, P 1/1, R 35036/21 – apsveikuma dzejoļi kāzās. Šajā avotā adresāta priekšvārds norādīts kā Detmārs.
- 22 Precizējumi pēc izdevuma *Lexikon der deutschsprachigen Literatur des Baltikums und St. Petersburgs. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart* (Gottzmann, Hörner 2007: 284, 297).
- 23 Skat. izdevumu *Geschichte der seit hundert und funfzig Jahren in Riga einheimischen Familie Berens aus Rostock, nebst Beiträgen zur neuesten Geschichte der Stadt Riga* (Berens 1812: 3).
- 24 Kāzu datums no titullapas, bez gada norādes. Dāvids Martini bija nākotnē ievērojamā Rīgas ārsta un bibliofila Nikolausa fon Himzeļa (*Nikolaus von Himsel*, 1729–1764) vecvectēvs. Ši bija Martini trešā laulība. Pirmoreiz viņš bija precējies ar Rīgas mediķa Nikolausa Vites fon Lilienava meitu Katarīnu, savukārt otrajā laulībā stājās ar Urzulu Dreilingu (*Ursula Dreiling*). Tā kā Martini otrā sieva nomira 1683. gada septembrī (<https://www.geni.com/people/Ursula-von-Dreiling/6000000026601036015>, skatīts 01.01.2019.), kāzas varētu būt notikušas laikā no 1684. līdz 1696. gadam, kad Hopenštets kļuva par Doma kantoru (ja *Hochzeitliches Gedicht...* būtu publicēts vēlāk, kantora amats visdrīzāk būtu norādīts arī izdevumā līdzās viņa kā autora vārdam). Hipotētiski kāzas var attiecināt uz laiku, kas nav agrāks par 1687. gadu: togad Bērenss tika iecelts par Lielās Ģildes vecāko. Izidora Brensona sastādītājā Vidzemes ārstu leksikonā minēts, ka Dāvids Martini un Anna Bērensa precējušies 1690. gadā (Brennsohn 1905: 281).
- 25 Johans Heinrihs Lāsiuss (1661–1716) dzimis Magdeburgā, studējis Ķīlē, Kēnigsbergā, Upsālā un darbojies kā vikārs Malmē (Kotivuori 2005).
- 26 Johans Fišers (1646–1716/1717), dzimis augsburgietis, bija ievērojamā Virtembergas galma kapelmeistara Zāmuēla Kaprikornusa (*Samuel Capricornus*, 1628–1665) skolnieks. Nozīmīgs Fišera darbības posms saistīts ar Ansbahas hercoga galma kapelu. 1690. gadā viņš kļuva par vijolnieku un komponistu Kurzemes hercoga Frīdriha Kazimira Ketlera (*Friedrich Kasimir Kettler*, 1650–1698) galmā Jelgavā (Mītavā). Pēc kapelas atlaišanas Fišers daudz ceļojis jaunas mūziķa dienesta vietas meklējumos.
- 27 Apbedīšanas datuma precizējums no Brēvera piemiņai izdotā dzejoļu kopojuma: LUAB RRGN, P 1/1, R 35049/7.
- 28 Skat. arī 9. un 14. nr. šajā pielikumā – Kaspara Špringera sacerētās dejas Georga fon Duntena meitu Sofijas un Katarīnas kāzām (1654, 1667).